
JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA MAJI NA UMWAGILIAJI

**HOTUBA YA WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI MHESHIMIWA
PROF. MARK J. MWANDOSYA (MB), AKIWASILISHA BUNGENI
MPANGO NA MAKADIRIO YA MATUMIZI YA FEDHA YA WIZARA
YA MAJI NA UMWAGILIAJI KWA MWAKA 2008/2009**

Mwonekano wa Juu wa Mradi wa Kahama Shinyanga Eneo la Chujio Ihelele

Dodoma

Julai 2008

HOTUBA YA WAZIRI WA MAJI NA UMWAGILIAJI MHESHIMIWA PROF. MARK J. MWANDOSYA (MB), AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA MAKADIRIO YA MATUMIZI YA FEDHA YA WIZARA YA MAJI NA UMWAGILIAJI KWA MWAKA 2008/2009

A: UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, baada ya kupokea taarifa iliyowasilishwa leo hapa Bungeni na Mwenyekiti wa **Kamati ya Bunge ya Kilimo, Maji na Mifugo**, naomba kutoa hoja kwamba sasa Bunge lako Tukufu likubali kujadili na kupitisha makadirio ya matumizi ya Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa mwaka wa fedha 2008/2009.

2. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote, napenda kutumia fursa hii kuishukuru iliyokuwa **Kamati ya Bunge ya Kilimo na Ardhi**, chini ya Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Gideon Asimulike Cheyo**, Mbunge wa Ileje, kwa maoni, ushauri na maelekezo iliyoyatoa kwa Wizara yangu. Pia, nachukua nafasi hii kuishukuru **Kamati ya Bunge ya Kilimo, Maji na Mifugo** chini ya Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Gideon Asimulike Cheyo (Mb)** kwa ushauri, maoni na maelekezo yaliyotolewa na Kamati hiyo wakati nilipowasilisha Taarifa ya kazi zilizotekelezwa mwaka 2007/2008 na Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha ya Wizara yangu kwa mwaka 2008/2009. Maoni na mapendekezo hayo yameboresha kwa kiwango kikubwa maandalizi ya mpango na bajeti ya Wizara yangu kwa mwaka 2008/2009.

3. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitumie fursa hii na kwa namna ya pekee kumpongeza **Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania** kwa kuchaguliwa kuwa mwenyekiti wa Umoja wa Afrika na pia, kwa kuchaguliwa kuwa Kamishna wa Kamisheni ya Afrika iliyo chini ya Uongozi wa Waziri Mkuu wa Denmark. Natumia fursa hii kumpongeza **Mheshimiwa Mizengo Kayanza Peter Pinda**, Mbunge wa Mpanda Mashariki kwa kuteuliwa na **Mheshimiwa Rais** na kuthibitishwa kuwa Waziri Mkuu na Bunge lako Tukufu. Pia, nitumie fursa hii kuwapongeza Waheshimiwa **Celina Ompeshi Kombani na Aggrey Deaisile Joshua Mwanri** kwa kuteuliwa kuwa Waziri na Naibu Waziri katika Ofisi ya Waziri Mkuu – TAMISEMI. Vilevile, naomba nitumie fursa hii adimu, kumshukuru kwa dhati **Mheshimiwa Rais** kwa imani na heshima kubwa aliyonipa, kunitua kuwa Waziri wa Maji na Umwagiliaji. Nitajitahidi kwa kadri Mwenyezi Mungu atakavyonijalia kuilipa imani hiyo kwa kuwatumikia kwa uaminifu na uadilifu wananchi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

4. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitumie fursa hii vilevile, kuwapongeza Waheshimiwa Wabunge wapya waliojiunga na Bunge lako Tukufu katika kipindi cha mwaka 2007/2008. Wabunge hawa ni **Mheshimiwa Benedict Ngalama Ole-Nangoro** Mbunge wa CCM Jimbo la Kiteto, **Mheshimiwa Mchungaji Dkt. Getrude Rwakatare** na **Mheshimiwa Dkt. Christine Ishengoma** Wabunge wa Viti Maalum (CCM) na **Mheshimiwa Al-Shaymaa John Kwegyr** Mbunge aliyeteuliwa na Mheshimiwa Rais.

5. **Mheshimiwa Spika**, nawashukuru na nawapongeza **Mheshimiwa Mizengo Kayanza Peter Pinda**, Waziri Mkuu, na **Mheshimiwa Mustafa Haidi Mkulo**, Waziri wa Fedha na Uchumi. Hotuba zao zimetoa dira na mwelekeo wa bajeti, uchumi, na utekelezaji wa kazi za Serikali kwa mwaka 2008/2009. Nawapongeza pia, Waheshimiwa Mawaziri wengine wote walionitangulia kuwasilisha hoja zao.

6. **Mheshimiwa Spika**, Wizara yangu ilipokea kwa masikitiko makubwa taarifa za vifo vya Waheshimiwa Wabunge wenzetu, Hayati **Salome Joseph Mbatia**, Mbunge wa Viti Maalum aliyega dunia kutokana na ajali ya gari wakati akitekeleza majukumu ya kitaifa na Hayati **Benedict Losurutia**, Mbunge wa Kiteto. Naungana na Waheshimiwa Wabunge wenzangu, kutoa pole kwako wewe Mheshimiwa Spika, Bunge lako Tukufu, familia za marehemu, ndugu na wananchi wa mkoa wa Kilimanjaro na Jimbo la Kiteto. Mwenyezi Mungu aziweke roho za marehemu mahali pema peponi. **Amin.**

B: MAELEKEZO YA ILANI YA UCHAGUZI YA CCM 2005

7. **Mheshimiwa Spika**, katika Sekta ya Maji Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya Mwaka 2005 inaelekeza Serikali kuendeleza utoaji wa huduma ya maji kwa lengo la kuboresha maisha ya wananchi na kuwapunguzia umasikini. Ilani inaelekeza kuwa, nanukuu:-

“Kutokana na umuhimu wa maji, Serikali chini ya CCM katika kipindi cha 2005-2010 zitaendelea kutekeleza majukumu yaliyoainishwa katika Sera ya Taifa ya Maji ya mwaka 2002 na kusisitiza yafuatayo:-

- (i) Kuwawezesha wananchi mijini na vijijini kupata maji safi, salama na ya kutosha kwa matumizi yao ya kawaida karibu na sehemu wanazoishi na kwa mahitaji ya kiuchumi. Lengo ni kuwafikishia huduma hiyo asilimia 90 ya wakazi wa mijini na asilimia 65 ya wakazi wa vijijini ifikapo mwaka 2010;*
- (ii) Kuhimiza utekelezaji wa ujenzi wa malambo na mabwawa mapya, ukarabati na kufufua malambo ya zamani ili maji mengi zaidi yaweze kupatikana kwa ajili ya matumizi ya wananchi na mifugo;*
- (iii) Kushirikisha kwa ukamilifu nguvu za wananchi katika hatua zake zote za kutoa huduma ya maji ikiwa ni pamoja na kupanga, kujenga, kuendesha na kumiliki miradi yenyewe kwa njia ya kuenza kamati za maji za vijiji sambamba na kuimarisha mifuko ya maji ambayo imeanzishwa na wananchi;*
- (iv) Kukamilisha miradi mikubwa ya maji ambayo ni pamoja na Mradi wa Maji toka Ziwa Victoria kwenda Wilaya za Shinyanga Mjini na Kahama, Mradi wa Maji wa Chalinze katika Mkoa wa Pwani na Mradi Kabambe wa Kufufua Mifumo ya Maji Safi na Maji Taka katika Jiji la Dar es Salaam;*
- (v) Kuhimiza, kuimarisha na kupanua teknolojia nyepesi na rahisi ya kuinga, kutunza na kutumia maji ya mvua; na*
- (vi) Kuandaa mazingira mazuri ya kisheria kuhusu rasilimali za maji na kubaini vyombo na muundo utakaomudu majukumu, mipango na menejimenti ya rasilimali ya maji nchini.” Mwisho wa kunukuu.*

8. Mheshimiwa Spika, maelekezo ya Ilani ya Uchaguzi ya Chama Cha Mapinduzi (CCM) ya mwaka 2005 yameweka bayana maeneo ya msisitizo katika kuendeleza kilimo cha Umwagiliaji kama ifuatavyo:-

- (i) Maji yakingwe kwenye visima, malambo na mabwawa kwa matumizi ya watu, mifugo na umwagiliaji; na*
- (ii) Kipaumbele kiwe katika kuendeleza miradi midogo na ya kati, ikiwa ni pamoja na kuandaa mifumo ya uvunaji wa maji ya mvua na kuchimba mabwawa ili kuendeleza kilimo cha umwagiliaji.*

C: MAJUKUMU YA WIZARA YA MAJI NA UMWAGILIAJI

9. Mheshimiwa Spika, Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa mwaka 2008/2009 imepewa majukumu ya utekelezaji kulingana na Sera ya Maji ya mwaka 2002, Sera ya Kilimo na Mifugo ya mwaka 1997, Mkakati wa Maendeleo ya Sekta ya Maji na Mkakati wa Maendeleo ya Sekta ya Kilimo. Kutokana na hayo tumebaini dira na dhamira ya Wizara kuwa kama ifuatavyo:

Dira: Kuwa na mfumo endelevu wa kusimamia na kuendeleza rasilimali za maji utakaoleta manufaa ya kijamii na kiuchumi na kuimarisha Sekta ya Umwagiliaji kwa lengo la kuongeza uzalishaji, kuongeza pato la taifa, na hivyo kuchangia katika kupunguza umaskini; na

Dhamira: Kuhakikisha rasilimali za maji zinasimamiwa, zinaendelezwa na zinatumika kwa njia endelevu kwa kuwashirikisha wadau kwa kuzingatia mahitaji ya sekta mbalimbali kupitia uboreshaji wa miundombinu ya umwagiliaji, usambazaji majisafi, na uondoaji wa majitaka.

10. Mheshimiwa Spika, Wizara inatekeleza majukumu yake kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji (*Water Sector Development Programme-WSDP*) na Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo (*Agricultural Sector Development Programme-ASDP*). Majukumu hayo yanazingatia ahadi zilizotolewa na Serikali, malengo ya Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2005, Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Tanzania (MKUKUTA), Malengo ya Milenia, na Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025. Majukumu hayo ni pamoja na:-

- (i) Kutayarisha na kusimamia utekelezaji wa sera, mikakati na programu za kuendeleza Sekta za Maji na Umwagiliaji;
- (ii) Kutayarisha na kusimamia sheria mbalimbali za maji na umwagiliaji;
- (iii) Kukusanya, kuhifadhi na kuchambua takwimu muhimu za Sekta za Maji na Umwagiliaji;
- (iv) Kusimamia matumizi endelevu ya rasilimali za maji;
- (v) Kusimamia na kuratibu utoaji wa huduma za maji kwa sekta mbalimbali za kiuchumi na kijamii;
- (vi) Kutafuta, kuchunguza, kuhifadhi na kuendeleza vyanzo vya maji;
- (vii) Kuendeleza teknolojia mbalimbali za utoaji huduma ya maji safi na usafi wa mazingira mijini na vijijini;
- (viii) Kutoa mafunzo kwa wataalam wa maji na umwagiliaji katika ngazi na maeneo mbalimbali ya utekelezaji;
- (ix) Kutoa miongozo kuhusu matumizi ya teknolojia sahihi za umwagiliaji;
- (x) Kusimamia na kuwezesha ukarabati wa skimu za umwagiliaji za wakulima wadogo;
- (xi) Kusimamia ujenzi wa miradi ya maji na umwagiliaji; na
- (xii) Kuongeza matumizi ya maji ya chini ya ardhi.

D: UTEKELEZAJI WA SERA

Sera ya Maji na Sera ya Kilimo na Mifugo

11. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu katika kutekeleza majukumu yake, inaongozwa na Sera ya Maji ya mwaka 2002 na Sera ya Kilimo na Mifugo ya Mwaka 1997. Sera ya Maji inatoa mwongozo unaolenga kuhakikisha kuwa rasilimali za maji nchini zinalindwa, zinahifadhiwa, na zinatumika kwa uwiano kwa kuzingatia mahitaji ya binadamu, mifugo, uvuvi, kilimo, umeme, viwanda na hifadhi ya mazingira. Wizara imeanza kazi ya kutafsiri sera

hiyo katika lugha nyepesi ili jamii nzima iweze kuelewa vizuri na hivyo kushiriki kikamilifu katika kuitekeleza. Kazi hiyo itakamilika katika mwaka huu wa fedha.

12. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Sekta ya Umwagiliaji, Wizara yangu, katika juhudi ya kuwa na dira ya utekelezaji sahihi wa maendeleo ya kilimo cha umwagiliaji, inaandaa sera ya umwagiliaji. Katika maandalizi ya sera hiyo, mikutano **mitatu** ya wadau imefanyika kwa lengo la kupata maoni yao. Maoni yaliyotolewa na wadau katika mikutano yameboresha rasimu ya sera. Katika kuandaa sera hiyo, tumetumia uzoefu tulioupata katika kutekeleza Mpango Kabambe wa Taifa wa Umwagiliaji (*National Irrigation Master Plan – NIMP*) ambao nao utafanyiwa mapitio ili uendane na hali ya sasa katika sekta.

E: MIKUTANO NA MATUKIO MUHIMU

Mapitio ya Pamoja ya Sekta ya Maji

13. Mheshimiwa Spika, kila mwaka Wizara yangu hutathmini utekelezaji wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji kwa kushirikisha washirika wa maendeleo katika sekta, idara na mashirika ya serikali na taasisi zisizo za kiserikali. Hii ni kulingana na makubaliano kati ya Serikali na washirika wa maendeleo yaliyofikiwa wakati wa maandalizi ya Programu. Tathmini ya mwaka 2007/2008 ilifanyika mwezi Oktoba 2007 ambapo Serikali iliwakilishwa na Wizara yangu, Wizara ya Fedha na Uchumi, na Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI). Tumekubaliana yafuatayo:-

- (i) Kuharakisha mageuzi katika Sekta ya Maji na kuimarisha usimamizi na uratibu wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji;
- (ii) Kuharakisha kupitisha Mkakati wa Sekta ya Maji na sheria mpya ya maji, na kuoanisha Mkakati wa Sekta ya Maji na Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji;
- (iii) Kuandaa mfumo wa kufuatilia utekelezaji katika Sekta ya Maji;
- (iv) Kuandaa mfumo utakaowezesha Serikali kuwekeza kwa uwiano katika Sekta ya Maji kwa lengo la kuendeleza huduma za maji vijijini na mijini, na usimamizi wa rasilimali za maji.
- (v) Kuandaa taarifa ya mwenendo wa uwekezaji katika Sekta ya Maji;
- (vi) Kuandaa utaratibu wa mawasiliano, ushawishi, uhamasishaji na ushiriki wa sekta binafsi na vyama vya kiraia katika kuendeleza Sekta ya Maji;
- (vii) Kuanzisha na kuendeleza majadiliano kati ya Wizara inayosimamia Sekta ya Maji na Wizara inayosimamia Sekta ya Afya ili kubaini majukumu na uwajibikaji wa kila sekta katika kuendeleza kikamilifu sekta ndogo ya usafi wa mazingira; na
- (viii) Kukamilisha na kuanza kutekeleza Mkakati dhidi ya maambukizi ya UKIMWI.

Kongamano la Wataalam wa Maji

14. Mheshimiwa Spika, tukio lingine muhimu ni Kongamano la Mwaka la Wataalam wa Maji. Kongamano hilo hukutanisha wataalam wa maji kutoka ndani na nje ya nchi. Wataalam hao hupata fursa ya kujadili masuala ya utekelezaji wa Sera ya Maji, kubadilishana uzoefu na kujifunza mambo mapya yanayojitokeza katika Sekta ya Maji hapa nchini na katika nchi nyingine. Kwa mwaka 2007/2008, Kongamano hilo lilifanyika mjini Arusha mwezi Februari 2008. Maudhui ya Kongamano hilo yalikuwa ni **Ufanisi katika Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji**. Jumla ya mada **16** ziliwasilishwa na kujadiliwa. Kongamano lilitoa maazimio katika maeneo yafuatayo:-

- (i) Kuimarisha usimamizi wa ubora wa maji;
- (ii) Kuimarisha mipango shirikishi ya matumizi ya ardhi na mazingira;
- (iii) Kuhimiza matumizi ya teknolojia ya uvunaji wa maji ya mvua;
- (iv) Kuhimiza uanzishaji wa vyama vya watumiaji maji;
- (v) Kuhimiza ushiriki wa wanawake katika utoaji wa maamuzi katika Sekta ya Maji; na
- (vi) Kuanzisha benki ya takwimu za maji.

Maazimio hayo yatatusaidia katika kufanikisha jukumu la kuimarisha usimamizi wa rasilimali za maji na utekelezaji wa miradi ya maji nchini.

Mkutano wa Mamlaka za Majisafi na Majitaka Mijini

15. Mheshimiwa Spika, kila mwaka Wizara yangu huandaa Mkutano wa Mwaka wa Mamlaka za Majisafi na Majitaka Mijini, mkutano ambao huwakutanisha pamoja watendaji wakuu na wawakilishi wa Bodi za Mamlaka hizo. Madhumuni ya mkutano huo ni kuhamasisha utekelezaji wa Sera ya Maji na kutoa fursa ya kubadilishana uzoefu kuhusu masuala ya kiufundi, kifedha na kiuendeshaji. Vilevile, Mamlaka hizo hufanyiwa tathmini ya utendaji kazi na utekelezaji wa maazimio ya mkutano uliopita. Matokeo ya tathmini hiyo yanaongeza ufanisi katika utoaji wa huduma za maji mijini. Mkutano wa kumi ulifanyika mjini Mtwara mwezi Februari 2008 ukiwa na maudhui ya Kukidhi Mahitaji ya Usimamizi wa Maji Mijini (*Realization of Water Demand Management in the Urban Water Supply Authorities*).

Mkutano wa Mawaziri wa Maji wa Nchi za SADC

16. Mheshimiwa Spika, mkutano wa Mawaziri wa Maji wa Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (*SADC*) ulifanyika Windhoek, Namibia, mwezi Machi 2008. Mkutano ulitathmini utekelezaji wa maamuzi mbalimbali ya mikutano iliyotangulia na kufikia maazimio yafuatayo:-

- (i) Nchi **13** wanachama wa *SADC* ambazo bado hazijasaini Mkataba wa Makubaliano wa Baraza la Mawaziri wa Maji wa Afrika (*AMCOW*) zimehimizwa kuharakisha ukamilishaji wa taratibu zinazohusika ili utekelezaji wake uanze. Hadi sasa ni Tanzania pekee ndiyo iliyosaini Mkataba huo;
- (ii) Nchi za Tanzania, Zimbabwe na Malawi bado hazijaridhia mkataba wa makubaliano ya uanzishaji wa Kamisheni ya Bonde la Mto Zambezi (*Zambezi Watercourse Commission (ZAMCOM)*). Tumehimizwa kuongeza kasi katika mchakato wa kuridhia mkataba huo ili Kamisheni hiyo iweze kuanzishwa;
- (iii) Nchi za *SADC* zimekubaliana kupanua wigo wa kutoa tuzo ya uandishi bora katika masuala ya majishirikishi (*SADC Water Media Award on Transboundary Water Resources*) kwa waandishi watakaoandika habari zenye mada bora ya maji (*Thematic focus on water*). Kutokana na hatua hiyo, Wizara inaangalia uwezekano wa kuwa na tuzo ambayo itakuwa inatolewa kwa waandishi bora watakaoandika habari za maji kwa utaratibu utakaopangwa;
- (iv) Nchi za *SADC* zilihimizwa kujiandaa vyema ili kushiriki kikamilifu katika Mkutano wa Wakuu wa Nchi za Umoja wa Afrika uliofanyika mwezi Julai 2008 katika mji wa Sharm El-Sheikh, nchini Misri; na
- (v) Nchi wanachama wa *SADC* zilihimizwa kujiandaa ili kukabiliana na changamoto katika Sekta ya Maji inayotokana na mabadiliko ya tabianchi ikiwa ni pamoja na kushiriki kikamilifu katika mazungumzo yanayoendelea ili Sekta ya Maji, pamoja na maeneo mengine, ifaidike na mfuko wa kuhimili mabadiliko hayo. Mfuko huo ulianzishwa mjini Bali, Indonesia kupitia Mkataba wa Umoja wa Mataifa kuhusu mabadiliko ya tabianchi (*United Nations Framework Convention on climate change*).

17. Mheshimiwa Spika, nafurahi kuliarifu Bunge lako Tukufu kwamba katika mkutano huo wa Windhoek, Tanzania ilichaguliwa kwa kauli moja kuwa mwenyeji wa Mkutano wa Mawaziri wa Maji wa Jumuiya ya SADC utakaofanyika mwezi Novemba, 2008.

Wiki ya Maji

18. Mheshimiwa Spika, kila mwaka, Wiki ya Maji huadhimishwa kuanzia tarehe 16 Machi na kilele chake kuwa tarehe 22 Machi ambayo ni Siku ya Maji Duniani. Lengo la maadhimisho hayo ni kutoa nafasi kwa wadau wa Sekta ya Maji kujadiliana kuhusu Sera ya Maji, mikakati na mipango ya maendeleo na hufahamishwa kuhusu mafanikio na changamoto zinazoikabili Sekta ya Maji kwa njia ya mikutano, semina, warsha na maonyesho. Maadhimisho hayo hutoa fursa ya kuhamasisha wananchi kushiriki katika kupanga, kujenga, kusimamia na kuendesha miradi ya maji na kutunza mazingira na vyanzo vya maji. Maadhimisho ya wiki ya maji kwa mwaka huu yalifanyika kitaifa Jijini Dar es Salaam na kaulimbiu ilikuwa ni **Fanikisha Usafi wa Mazingira**. Naomba nichukue nafasi hii kuwashukuru wananchi wengi waliojitokeza kuadhimisha siku ya maji duniani. Nawashukuru viongozi wote kuanzia ngazi ya kata hadi mkoa kwa kuratibu na kusimamia maadhimisho hayo. Kwa namna ya pekee nawashukuru viongozi wa mkoa wa Dar es Salaam, wakazi wake, taasisi na kampuni zilizoshiriki katika maonyesho ya huduma na bidhaa kwa wiki nzima ya tukio hilo. Baadhi ya Mawaziri wenzangu walishiriki katika matukio mbalimbali ya Wiki ya Maji, nawashukuru sana.

Mkutano wa Mwaka wa Maafisa wa Maji wa Mabonde

19. Mheshimiwa Spika, baada ya Serikali kuanzisha Ofisi za Mabonde na kuunda Bodi za Mabonde yote tisa ya maji nchini, Wizara yangu iliandaa mkutano wa kwanza wa mwaka uliowakutanisha Maafisa wa Maji wa Mabonde **tisa**. Mabonde hayo ni ya Pangani, Wami/Ruvu, Rufiji, Ruvuma, Ziwa Nyasa, Ziwa Rukwa, Bonde la Kati, Ziwa Tanganyika na Ziwa Victoria. Mkutano huo ulifanyika mjini Bagamoyo mwezi Aprili 2008. Mkutano ulihudhuriwa pia na Washirika wa Maendeleo katika Sekta ya Maji, ikiwa ni pamoja na Benki ya Dunia, Shirika la Maendeleo la Kiufundi la Ujerumani (*GTZ*); Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Japan (*JICA*); Shirika la Kimataifa la Hifadhi ya Mazingira (*IUCN*); na Shirika la Dunia la Hifadhi ya Wanyamapori (*WWF*). Maudhui ya mkutano huo yalikuwa ni **Kuweka Mfumo wa Usimamizi wa Rasilimali za Maji**.

20 Mheshimiwa Spika, Mkutano huo ulijadili taarifa za utekelezaji za Mabonde na mada mbalimbali ziliwasilishwa. Mada hizo zilihusu uzoefu wa Mabonde ya Pangani na Wami/Ruvu katika kutathmini mahitaji ya maji kwa ajili ya mazingira, na uzoefu wa usimamizi shirikishi wa rasilimali za maji kitaifa na kimataifa. Mkutano huo ulifikia makubaliano kuhusu mfumo unaofaa wa usimamizi wa rasilimali za maji hapa nchini. Mfumo huo ndio utakuwa msingi utakaoziwezesha Bodi za Maji za Mabonde kufuatilia na kutathmini utekelezaji na changamoto zinazojitokeza. Maazimio yaliyofikiwa katika mkutano huo yatakuwa chachu ya utekelezaji wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji.

Mkutano wa Mawaziri wa Maji Nchi za Maziwa Makuu

21. Mheshimiwa Spika, Kikao cha **12** cha Baraza la Mawaziri wa Maji wa Nchi za Maziwa Makuu, katika Bonde la Mto Nile, kilifanyika mjini Bujumbura, Burundi mwezi Aprili 2008. Kikao hicho kilijadili masuala yanayohusu uendeshaji wa Programu Tanzu ya nchi hizo (*Nile Equatorial Lakes Subsidiary Action Program-NELSAP*). Kikao kilipitisha pendekezo la nchi wanachama kuchangia gharama za uendeshaji wa *Nile Basin Initiative* kwa lengo la kupunguza utegemezi wa nchi hizi kwa wafadhili. Masuala mengine yaliyojadiliwa yalihusu utekelezaji wa miradi chini ya *NELSAP* kuandaa mfumo endelevu wa kusimamia rasilimali za maji, na mkakati wa uwekezaji katika mabonde madogo ya mto Kagera na mto Mara. Kikao kiliazimia yafuatayo:

- (i) Kuharakisha utekelezaji wa mradi wa umeme wa maporomoko ya maji ya Rusumo utakaozihusisha nchi za Tanzania, Rwanda na Burundi;
- (ii) Kuharakisha maandalizi ya mradi mpya wa kilimo (*Regional Agricultural Trade and Productivity Project*), ambao utazinufaisha nchi husika katika kilimo chenye tija na biashara ya mazao ya kilimo; na

- (iii) Nchi wanachama kukamilisha mkakati wa utafutaji fedha za kugharamia miradi mipya (*NELSAP Scaling-up Strategy*) ambapo kwa upande wa Tanzania miradi **mitano** ya umwagiliaji, **24** ya maji safi na usafi wa mazingira na **mmoja** wa kusimamia rasilimali za maji, imependekezwa na kuwasilishwa.

Mkutano wa Wadau wa Bonde la Mto Ruvuma

22. Mheshimiwa Spika, mkutano wa wadau wa maji katika Bonde la Mto Ruvuma ulifanyika katika mji wa Bagamoyo mwezi Mei 2008. Wajumbe walioshiriki katika mkutano huo walitoka Tanzania na Msumbiji. Mkutano ulilenga katika kuongeza ufanisi wa kusimamia na kuendeleza rasilimali za majishirikishi, na kufafanua mipango ya maji iliyoibuliwa kwa kuzingatia misingi iliyoainishwa kwenye Itifaki ya Jumuiya ya Nchi za Kusini mwa Afrika juu ya Majishirikishi (*SADC Protocol on Shared Watercourses*). Mkutano huo ni miongoni mwa jitihada zinazoendelea kuchukuliwa na nchi hizi mbili katika kutafuta mbinu za pamoja za kusimamia mazingira na mfumo wa ikolojia katika bonde hilo.

Mkutano wa Wakuu wa Nchi za Umoja wa Afrika

23. Mheshimiwa Spika, Mkutano wa Wakuu wa Nchi za Umoja wa Afrika ulifanyika tarehe 30 Juni 2008 hadi tarehe 1 Julai 2008 katika mji wa Sharm El-Sheikh, nchini Misri. Maudhui ya Mkutano huo yalikuwa ni **Kuharakisha Kufikia Malengo ya Milenia Kuhusu Maji na Usafi wa Mazingira Barani Afrika**. Maudhui hayo yalishabihiana na kaulimbiu ya Wiki ya Maji Kimataifa kwa mwaka 2008 ambayo ni **Fanikisha Usafi wa Mazingira**.

24. Mheshimiwa Spika, katika mkutano huo Wakuu wa Nchi za Umoja wa Afrika walitoa azimio la Sharm El-Sheikh kuhusu kuharakisha kufikia malengo ya Milenia kwenye nyanja za maji na usafi wa mazingira barani Afrika katika maeneo yafuatayo :-

- (i) kutekeleza maazimio ya mikutano iliyopita yanayohusu maji na usafi wa mazingira;
- (ii) kurekebisha sera, sheria, mikakati na programu ili kuharakisha maendeleo ya maji na usafi wa mazingira barani Afrika;
- (iii) kujenga uwezo wa serikali kuu, serikali za mitaa na sekta binafsi ili kufikia Malengo ya Milenia kuhusu maji na usafi wa mazingira barani Afrika;
- (iv) Kuhimiza Benki ya Maendeleo ya Afrika, washirika wa maendeleo na mawaziri wa maji na fedha kukutana na kutayarisha sera ya uwekezaji katika sekta ya maji na usafi wa mazingira barani Afrika.
- (v) Kutilia mkazo masuala ya uhakika wa upatikanaji wa maji kwa ajili ya kilimo ili kuwa na usalama wa chakula kama ilivyobainishwa katika maazimio ya kissekta na matokeo ya wiki ya kwanza ya maji ya Afrika;
- (vi) Kujenga uwezo wa kitaasisi na kitaalam katika ngazi zote kwa ajili ya utekelezaji wa programu mbalimbali za maji na usafi wa mazingira katika kuimarisha mfumo wa mawasiliano, uratibu na usimamizi; na
- (vii) Kuchukua hatua za kuimarisha uwezo wa nchi za Afrika katika kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi na rasilimali za maji.

Mikutano na Matukio Katika Sekta ya Umwagiliaji

25. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa 2007/2008, katika Sekta ya Umwagiliaji kulikuwa na mikutano na matukio mbalimbali kama ifuatavyo:-

- (i) Maadhimisho ya Siku ya Wakulima ya Nane Nane yalifanyika kitaifa katika mji wa Arusha na kikanda katika miji ya Morogoro, Mbeya na Dodoma;
- (ii) Mikutano, iliyowashirikisha wadau wa sekta binafsi katika Sekta ya Umwagiliaji, ilifanyika mwezi Desemba 2007 na Januari 2008. Mada kuu ilihusu **Nafasi iliyopo kwa sekta binafsi kushiriki katika utekelezaji wa**

Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo, hasa Umwagiliaji na fursa zilizopo kwa sekta hiyo kuwekeza katika kilimo cha umwagiliaji. Mikutano hiyo ilifanyika katika Kanda zote 7 za umwagiliaji ambazo ni Morogoro, Mbeya, Kilimanjaro, Tabora, Mtwara, Mwanza na Manyara;

- (iii) Mikutano wa Maafisa wa Kanda za Umwagiliaji nchini ulifanyika jijini Dar es Salaam mwezi Februari 2008 ili kujadili utekelezaji wa majukumu ya sekta; na
- (iv) Mikutano ya kitaifa ya kujadili rasimu ya sera ya taifa ya umwagiliaji ilifanyika katika miji ya Mwanza, Arusha na Iringa mwezi Mei 2008.

F: HALI HALISI YA SEKTA ZA MAJI NA UMWAGILIAJI

Rasilimali za Maji

26. Mheshimiwa Spika, nchi yetu ina maji mengi yanayopatikana kwenye mito, maziwa, chini ya ardhi na maeneo oevu. Hata hivyo, baadhi ya maeneo ya nchi yetu hukumbwa na uhaba wa maji au mafuriko kutokana na mabadiliko ya tabianchi. Vilevile, maji yanayofaa kwa matumizi mbalimbali yanaendelea kupungua mwaka hadi mwaka kutokana na ongezeko la watu, uzalishaji mali katika sekta mbalimbali na uharibifu wa mazingira ya vyanzo vya maji. Katika mwaka 2007/2008, maeneo mengi nchini yalipata mvua za kutosha na kuwezesha kupatikana kwa maji ya kutosha kwa shughuli za uzalishaji wa umeme, kilimo cha umwagiliaji, na matumizi ya viwandani na majumbani.

Huduma ya Maji

27. Mheshimiwa Spika, idadi ya wananchi wanaopata huduma ya maji safi na salama vijijini imeongezeka kutoka **asilimia 55.7** mwaka 2006/2007 hadi **asilimia 57.1** mwaka 2007/2008 ikiwa ni ongezeko la **asilimia 1.4**. Jumla ya watu wanaopata majisafi vijijini wamefikia **milioni 18.8** mwaka 2007/2008 kulinganisha na **milioni 17.7** mwaka 2006/2007 sawa na ongezeko la watu **milioni 1.1**. Kwa upande wa mijini, idadi imeongezeka kutoka **asilimia 78** mwaka 2006/2007, hadi kufikia **asilimia 79.9** mwaka 2007/2008, ikiwa ni ongezeko la **asilimia 1.9** katika miji mikuu **19** ya mikoa inayosimamiwa na Mamlaka za Maji Mijini. Mamlaka hizi zimeanzishwa chini ya Sheria ya Maji ya mwaka 1998. Katika eneo linalohudumiwa na DAWASA, chini ya Sheria ya DAWASA ya mwaka 1997 linalojumuisha Jiji la Dar es Salaam na Miji ya Kibaha na Bagamoyo, hali ya upatikanaji wa huduma ya majisafi ni asilimia **68**. Watu wanaopata majisafi mijini wamefikia **milioni 5.32** mwaka 2007 ikilinganishwa na **milioni 4.97** mwaka 2006 ambapo wastani wa upatikanaji wa maji katika miji mikuu ya mikoa na Dar es Salaam umeendelea kuwa ni wastani wa **saa 17** kwa siku. Mafanikio yaliyopatikana yametokana na ongezeko la uwekezaji baada ya kuanza utekelezaji wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji. Mvua za kutosha zilizonyesha katika maeneo mengi ya nchi ziliongeza upatikanaji wa maji katika vyanzo mbalimbali. Ushirikishwaji wa wananchi katika kutekeleza na kusimamia miradi ya maji na hifadhi ya vyanzo vya maji uliongezeka (**Jedwali Na. 1 na Na. 2**).

Umwagiliaji

28. Mheshimiwa Spika, Tanzania ina rasilimali nyingi ambazo zinaweza kutumiwa kuongeza uzalishaji katika kilimo. Rasilimali hizo ni pamoja na ardhi na maji. Mpango Kabambe wa Taifa wa Umwagiliaji Maji wa mwaka 2002 ulibaini kuwa nchi yetu ina eneo la **hekta milioni 29.4** ambazo zinafaa kwa kilimo cha umwagiliaji. Kati ya hizo, **hekta milioni 2.3** zina uwezekano mkubwa wa kuendelezwa (*high irrigation potential*), **hekta milioni 4.8** zina uwezekano wa kati (*medium irrigation potential*) na **hekta milioni 22.3** zina uwezekano wa chini wa kuendelezwa (*low irrigation potential*).

29. Mheshimiwa Spika, kilimo chetu kimekuwa kikitegemea mvua ambazo upatikanaji wake kwa ujumla umekuwa sio wa kuridhisha na mtawanyiko wake ukiwa hautabiriki. Kutokana na hali hiyo, ukame na mafuriko yamekuwa yakitokea mara kwa mara na kusababisha upatikanaji mdogo wa mazao ya kilimo na uharibifu mkubwa wa mali na miundombinu, ikiwemo ya umwagiliaji. Umuhimu wa kilimo cha umwagiliaji umekuwa ukionekana zaidi katika maeneo ambayo Serikali imeweka miundombinu ya umwagiliaji ambapo uzalishaji wa mazao umeongezeka na kuwa mara **mbili** hadi **tatu** zaidi ya ule unaotokana na kilimo cha kutegemea mvua.

30. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, eneo la umwagiliaji liliongezeka kwa kiasi cha **hekta 15,300** na kufanya eneo lote lililoendelezwa kufikia **hekta 289,245**. Kati ya eneo hilo, **hekta 249,245** ni mashamba ya wakulima wadogo na **hekta 50,075** ni mashamba ya wakulima wakubwa wa mazao ya biashara ya chai, kahawa, miwa, maua, mbogamboga na mpunga. Aidha, Wizara yangu itaendelea kuhimiza uendelezaji wa miundombinu ya umwagiliaji katika mashamba ya wakulima wadogo, wa kati na wakubwa ili kuongeza uzalishaji wa mazao, uhakika na usalama wa chakula na kupunguza umaskini. Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo imeweka kipaumbele cha ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji kwenye maeneo yenye uwezekano mkubwa wa kuendelezwa. Wizara yangu inafanya jitihada kuhakikisha kwamba yanakuwepo matumizi bora na endelevu ya rasilimali za maji kwa kilimo cha umwagiliaji bila ya kuathiri mazingira.

G: MAPITIO YA UTEKELEZAJI MWAKA 2007/2008 NA MPANGO WA MWAKA 2008/2009

SEKTA YA MAJI

(a) Programu Ndogo ya Usimamizi na Uendelezaji wa Rasilimali za Maji

31. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kutekeleza Programu Ndogo ya Usimamizi wa Rasilimali za Maji katika Mabonde yote tisa. Chini ya Programu hiyo, Wizara ilipanga kutekeleza kazi kwenye maeneo makuu matatu kwa madhumuni ya kuhakikisha kuwa rasilimali hizo zinatumiwa kwa uwiano kwa sekta zote na kwa njia endelevu. Maeneo hayo ni yafuatayo:-

- (i) Kuimarisha Ofisi na Bodi za Mabonde kwa kuzijengea uwezo, ikiwa ni pamoja na kutoa mafunzo, kujenga na kukarabati majengo ya ofisi, kutoa vitendea kazi na kuboresha mifumo ya mawasiliano;
- (ii) Kuandaa mipango shirikishi ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji katika mabonde (*Integrated Water Resources Management Plans*); na
- (iii) Kuwezesha ujenzi wa miundombinu yenye kipaumbele ya menejimenti ya rasilimali za maji katika mabonde ya Pangani, Wami/Ruvu na Bonde la Kati.

Kuimarisha Ofisi na Bodi za Mabonde

32. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliajiri wataalam wapya **18**, ikijumuisha wahaidrolojia **watatu**, maafisa maendeleo ya jamii **11** na mafundi sanifu wa haidrolojia **wanne**. Vilevile, tathmini ya awali ya ujenzi wa ofisi mpya za mabonde na ukarabati wa ofisi zilizopo ilikamilika. Wizara iliandaa hadidu za rejea na nyaraka za mapendekezo ya zabuni ya kuwapata wataalam washauri **watatu** wa kusanifu na kuandaa michoro pamoja na kusimamia ujenzi.

33. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu ilitayarisha nyaraka za zabuni kwa ajili ya kununua magari, pikipiki, kompyuta, na vifaa vya ofisi kwa lengo la kuboresha mazingira ya kazi katika Ofisi za mabonde yote tisa. Wizara ilitayarisha nyaraka za zabuni kwa ajili ya kununua vifaa vya kupima kina cha maji na wingi wa maji kwenye mito, mabwawa na maziwa, kupima hali ya hewa, na ubora wa maji. Vifaa vingine ni vya kupimia mvua, maji chini ya ardhi, kupima ardhi na vifaa vya kuanzisha mtandao wa mawasiliano kwa njia ya kompyuta.

34. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaajiri wataalam wapya **45**, ikijumuisha wahaidrolojia **10**, wahaidrojiolojia **10**, maafisa maendeleo ya jamii **watatu**, wahandisi wa mazingira **sita**, mafundi sanifu wa haidrolojia **sita**, mafundi sanifu wa haidrojiolojia **sita** na maafisa ugavi **wanne**. Wizara itakarabati na kujenga ofisi za mabonde, na kununua vitendea kazi. Vitendea kazi hivyo ni; vifaa **1,160** vya kupimia maji, kompyuta **166**, magari **27**, pikipiki **35** na vifaa vya mawasiliano kwa njia ya kompyuta.

35. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa 2007/2008, mafunzo ya muda mfupi na warsha zinazohusu utekelezaji wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji katika Ofisi za Mabonde yaliendeshwa kama ifuatavyo:-

- (i) Kutathmini maji kwa ajili ya mazingira katika mabonde ya Pangani na Wami/Ruvu;

- (ii) Utayarishaji wa taarifa za utekelezaji wa Programu;
- (iii) Warsha ya wadau kuhusu menejimenti na matumizi endelevu ya rasilimali za maji za bonde dogo la Ngerengere na bwawa la Mindu mjini Morogoro; na
- (iv) Mkutano wa Maafisa wa Maji wa Mabonde kuhusu utayarishaji wa viashiria vitakavyotumika katika kupima utekelezaji wa Programu uliofanyika mjini Morogoro mwezi Mei 2008.

36. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itawezesha mafunzo ya muda mfupi na warsha za kuwajengea uwezo Maafisa wa Maji na Bodi za Maji za Mabonde. Mafunzo yalibusu usimamizi na uendelezaji shirikishi wa rasilimali za maji, masuala ya fedha, ugavi, usimamizi wa kandarasi, tathmini na ufuatiliaji wa utekelezaji wa Programu.

Kuandaa Mipango Shirikishi ya Rasilimali za Maji

37. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu inaandaa mipango shirikishi ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji kwenye mabonde ili kukidhi mahitaji ya maji kwa sekta mbalimbali za kiuchumi na kijamii. Katika mwaka 2007/2008, Wizara ilianza kutayarisha mipango hiyo kwa kuanzia na bonde la Rufiji na bonde la Kati ambapo taratibu za kumpata mtaalam mwelekezi zimekamiliika.

Katika bonde la Rufiji, mpango huo unalenga katika kuboresha usimamizi ili kuongeza maji katika mto Ruaha Mkuu yaweze kutiririka mwaka mzima na kukidhi mahitaji ya maji ya kuzalisha umeme, umwagiliaji, na hifadhi ya mbuga ya wanyama ya Ruaha. Katika Bonde la Kati mpango huo utaboresha usimamizi wa rasilimali za maji ili kuongeza upatikanaji wa rasilimali hiyo.

38. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itamuajiri mtaalam mwelekezi wa kuandaa mipango shirikishi ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji katika bonde la Rufiji na Bonde la Kati. Wizara pia, itatathmini rasilimali za maji katika mabonde ya Pangani, Wami/Ruvu na Ziwa Victoria kwa ajili ya kuwezesha maandalizi ya mipango shirikishi ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji katika mabonde hayo.

39. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu hufuatilia mwenendo wa rasilimali za maji juu na chini ya ardhi kwa kutumia mtandao wa vituo vya kupimia wingi na ubora wa maji. Taarifa na takwimu zinazopatikana zinaiwezesha Serikali kuandaa mipango shirikishi ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji katika mabonde husika. Vilevile, huiwezesha kuchukua hatua za tahadhari dhidi ya majanga mbalimbali pamoja na kusanifu miradi ya maji. Hivi sasa mtandao huo una jumla ya vituo **362** vya kupimia wingi na ubora wa maji kwenye mito, maziwa na mabwawa, vituo **98** vya hali ya hewa, vituo **659** vya kupima kiasi cha mvua, na vituo **65** vya kufuatilia mwenendo wa rasilimali za maji chini ya ardhi. Mtandao huo utaendelea kuboreshwa kwa kuwa haukidhi mahitaji ya ukusanyaji wa takwimu kutokana na matatizo mbalimbali ambayo ni pamoja na uharibifu wa vifaa katika vituo, unaosababishwa na binadamu, wanyama na mafuriko.

40. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji ilikamilisha tathmini ya awali na kubaini mahitaji ya kuboresha mtandao wa kufuatilia mwenendo wa rasilimali za maji. Katika mwaka 2008/2009 Wizara yangu itakarabati vituo **250** vya kupimia wingi na ubora wa maji, vituo **63** vya hali ya hewa na vituo **229** vya kupima kiasi cha mvua. Vituo vipya **vitano** vya kufuatilia mwenendo wa rasilimali za maji chini ya ardhi vitajengwa.

41. Mheshimiwa Spika, Sera ya Maji ya mwaka 2002 inasisitiza ushiriki wa wananchi katika kusimamia na kuendeleza rasilimali za maji. Katika mwaka 2007/2008, chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, Wizara yangu ilianza kuchukua hatua za kuimarisha ushirikishwaji wa wadau katika usimamizi endelevu wa rasilimali za maji kupitia vikundi na vyama vya watumia maji. Kwa mwaka 2008/2009, Wizara yangu itawezesha uanzishaji wa vikundi na vyama vipya vya watumia maji na kuimarisha vikundi vilivyopo.

42. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu kupitia Ofisi za Mabonde, ilichunguza matoleo ya maji ili kubaini idadi yake. Hatua hiyo itaiwezesha Wizara yangu kudhibiti matumizi ya maji na makusanyo ya maduhuli yatokanayo

na matumizi ya maji. Katika mwaka 2007/2008, jumla ya matoleo **15,021** yalitambuliwa. Kati ya hayo, matoleo **4,951**, sawa na **asilimia 33**, yana hati za haki ya kutumia maji, na matoleo **10,070**, sawa na **asilimia 67**, hayana hati. Kutokana na hali hiyo, Wizara inachukua hatua za kuwaelimisha wadau juu ya umuhimu wa kuwa na hati za haki za kutumia maji. Tunatoa hati za haki ya kutumia maji kwa lengo la kuhakikisha matumizi endelevu ya rasilimali hiyo. Jumla ya hati **245** zilitolewa ikilinganishwa na hati **184** zilizotolewa mwaka 2006/2007.

43. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kubaini matoleo mengine zaidi na kuwahamasisha wadau juu ya umuhimu wa kuwa na hati za haki ya kutumia maji. Wizara itaendelea kutoa hati za haki ya kutumia maji katika mabonde yote **tisa** kwa lengo la kuongeza idadi ya matoleo yatakayokuwa na hati na hivyo kuhakikisha matumizi endelevu ya maji na kuboresha makusanyo ya maduhuli.

Rasilimali za Majishirikishi

44. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu husimamia rasilimali za majishirikishi kwa kushirikiana na nchi tunazochangia mabonde ya maji ili kuhakikisha kuwa rasilimali zilizopo zinaendelezwa na kutumika kwa njia endelevu na kwa manufaa ya nchi zetu. Mabonde yenye rasilimali hizo ni Pangani, Ruvuma, Bonde la Kati, Ziwa Victoria, Ziwa Nyasa na Ziwa Tanganyika.

45. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Serikali ilishauriana na nchi zilizomo katika bonde la Mto Nile na kukubaliana namna bora ya kukamilisha majadiliano ya Mkataba wa Ushirikiano. Majadiliano ya Mawaziri wa Maji wa nchi hizo yalikamilika mwezi Juni mwaka 2007. Sasa yapo kwenye ngazi ya Wakuu wa Nchi hizo ambao watatoa uamuzi kuhusu kifungu kimoja cha Rasimu ya Mkataba kilichobakia kinachohusu uhakika wa upatikanaji wa maji (*water security*) kwa nchi zote za Bonde la Mto Nile. Baadhi ya nchi hazitaki kuingiliwa katika matumizi ya sasa ya maji na haki zao juu ya matumizi hayo (*current uses and rights*). Msimamo wao unajikita katika mikataba ya mwaka 1929 na 1959 ambayo Serikali ya Uingereza iliingia nao kwa niaba ya makoloni yake. Jambo hilo limekataliwa na Tanzania na nchi nyingine za Bonde. Hatukubaliani na mikataba hiyo ya zamani ambayo tuliikataa wakati nchi yetu ilipopata uhuru. Hatukubaliani pia, na tafsiri yoyote katika rasimu ya Mkataba wa Ushirikiano inayotrudisha nyuma.

46. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, Serikali iliendelea kutekeleza miradi ya pamoja na miradi midogo inayotekelezwa na nchi moja moja katika bonde hilo (*Shared Vision na Subsidiary Action*) chini ya *Nile Basin Initiative - NBI*. Miradi hiyo ni ifuatayo:-

- (i) Usimamizi wa pamoja wa hifadhi ya mazingira;
- (ii) Kutoa mafunzo;
- (iii) Uzalishaji wa umeme;
- (iv) Matumizi bora ya maji kwa ajili ya umwagiliaji;
- (v) Mipango na usimamizi wa rasilimali za maji;
- (vi) Maendeleo ya jamii;
- (vii) Usimamizi wa rasilimali za maji katika mabonde madogo ya mto Kagera na Mara;
- (viii) Kujenga mazingira ya kuaminiana;
- (ix) Ushirikishaji wa wadau katika matumizi ya maji ya Bonde la Mto Nile; na
- (x) Uratibu na ufuatiliaji wa miradi ya pamoja.

47. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Serikali itaendelea kushauriana na nchi za Bonde la Mto Nile kwa lengo la kukamilisha majadiliano ya Mkataba wa Ushirikiano. Mkataba utawezesha kuundwa kwa Kamisheni ya Bonde hilo ambayo itasimamia matumizi endelevu ya rasilimali za maji. Vilevile, Serikali itaendelea kutekeleza miradi midogo na miradi ya pamoja.

48. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, nchi yetu, kwa kushirikiana na Kenya na Uganda, iliendelea na maandalizi ya awamu ya pili ya Mpango wa Hifadhi ya Mazingira ya Ziwa Victoria. Mpango huo unalenga kuboresha mazingira ya Ziwa na Bonde lake na hivyo kuimarisha na kuendeleza huduma ya maji, uvuvi, viwanda, usafiri wa majini, maliasili na kilimo. Mpango huo utatekelezwa kwa kipindi cha miaka sita kuanzia mwezi Oktoba 2008.

49. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea na taratibu za kuridhia Mkataba wa kuanzisha Kamisheni ya Bonde la Mto Zambezi (*Zambezi Watercourse Commission-ZAMCOM*).

Vilevile Wizara yangu iliendelea kushiriki katika kutayarisha Mkakati wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Maji (*Strategy for Integrated Water Resources Management*) chini ya Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (*SADC*). Mkakati huo utakapokamilika ndio utakuwa msingi wa kupanga namna bora ya kuendeleza na kutumia kwa njia endelevu rasilimali za maji za Bonde la Mto Zambezi.

Katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itakamilisha taratibu za kuridhia Mkataba wa kuanzisha Kamisheni ya Bonde la Mto Zambezi na kuendelea kushiriki katika kukamilisha Mkakati wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Maji kwenye bonde hilo.

50. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea na taratibu za kuridhia Mkataba wa kuanzisha Kamisheni ya Pamoja ya Maji kati ya Tanzania na Msumbiji. Hatua zilizotekelezwa, kulingana na Mkataba huo ni kama, ifuatavyo:-

- (i) Kuunda Kamisheni ya Pamoja ya Maji kati ya Tanzania na Msumbiji;
- (ii) Kuainisha na kujadili na wadau changamoto za matumizi na usimamizi endelevu wa rasilimali za maji katika Bonde hilo;
- (iii) Kuajiri watendaji wakuu wa mradi wa usimamizi endelevu wa rasilimali za maji katika bonde hilo; na
- (iv) Kuunda kamati ya usimamizi wa mradi.

51. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itakamilisha taratibu za kuridhia Mkataba wa kuanzisha Kamisheni ya Pamoja ya Maji kati ya Tanzania na Msumbiji. Wizara itaendelea kushiriki katika kubuni miradi ya pamoja itakayotekelezwa katika Bonde la Mto Ruvuma.

Usimamizi wa Ubora na Usafi wa Maji

52. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu ina wajibu wa kuhakikisha ubora na usafi wa maji kwa lengo la kulinda afya za wananchi. Katika kutimiza azma hiyo, mwaka 2007/2008, Wizara ilipanga kukagua na kuhakiki usafi na ubora wa maji katika vyanzo vya maji **1,500** hapa nchini kwa kutumia maabara zake **16**, ambapo sampuli **3,000** zingekusanywa na kuchunguzwa. Vilevile, sampuli **250** za majitaka kutoka viwandani na mitambo ya kusafisha majitaka zilipangwa kukusanywa na kuchunguzwa kimaabara. Katika kipindi hicho kazi zilizotekelezwa ni zifuatazo:-

- (i) Jumla ya sampuli **2,925** za maji zilikusanywa katika maeneo ya mijini na vijijini na kuchunguzwa viwango vya kemikali na uwepo wa vijidudu. Sampuli **2,691** sawa na asilimia **92** ya sampuli zote zilikuwa kwenye viwango vinavyokubalika;
- (ii) Jumla ya sampuli **189** za majitaka kutoka viwandani na mitambo ya kusafisha majitaka, katika Majiji ya Dar es Salaam, Mwanza, na Tanga, Manispaa za Morogoro, Dodoma, Bukoba, Musoma, na Iringa zilichunguzwa. Matokeo yalionyesha kuwa sampuli **166** sawa na **asilimia 88** zipo kwenye viwango vinavyokubalika kwa majitaka hayo kurudishwa kwenye mazingira;
- (iii) Sampuli **nane** za madawa ya kusafisha maji aina ya shabu (*Aluminium sulphate*), na sampuli **10** za madawa ya *Calcium hypochlorite*, ambayo hutumika kuua vijidudu katika maji, zilihakikiwa ubora wake. Matokeo yalionyesha kuwa madawa hayo yapo katika viwango vinavyokubalika;
- (iv) Wizara ilishiriki katika zoezi la kimataifa la kupima uwezo na utendaji wa maabara (*Inter-Laboratory Comparison*), chini ya mpango wa *SADC Measurement Traceability* na Jumuiya ya Nchi za Afrika Mashariki. Lengo lilikuwa ni kupata ithibati (*accreditation*) kwa maabara zetu. Maabara Kuu ya Ubungo na Maabara ya maji ya Mwanza zililihusika kwa kuchunguza na kupima viashiria **19** (*parameters*), vya sampuli za maji kutoka Namibia na Uganda. Matokeo ya tathmini yanaonyesha kuwa uwezo wa maabara zetu zilizoshiriki upo katika kiwango cha **asilimia 75**; na

- (v) Kuandaa hadidu za rejea za kumpata mtaalam mwelekezi kwa ajili ya kuandaa Mkakati wa Usimamizi wa Ubona wa Maji na Udhhibiti wa Uchafuzi.

53. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara iliendelea kukusanya takwimu na sampuli za maji kwa kutumia mtandao wake wa utafiti wa Ziwa Victoria, ikiwa ni pamoja na kutoka kwenye Ziwa, mito, viwandani, angani, mijini na kwenye makazi yaliyo kando ya Ziwa Victoria. Sampuli zote zilichunguzwa katika maabara za maji za Mwanza, Musoma na Bukoba. Wizara yangu iliendelea kuhimiza uzalishaji bora katika viwanda 12 vilivyopo kando ya Ziwa Victoria ili kupunguza uchafuzi wa maji katika ziwa hilo.

54. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea na uchunguzi wa usafi na ubora wa maji. Sampuli 3,500 zitakusanywa kutoka vyanzo mbalimbali nchini. Sampuli 300 za majitaka kutoka viwandani na mitambo ya kusafisha majitaka zitakusanywa na kuchunguzwa kimaabara. Kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, Wizara yangu itaendelea na mpango wa kuziimarisha maabara za maji nchini kwa kuzikarabati na kuzipatia vitendea kazi. Wizara imepanga kuwa na mfumo wa kuratibu ubora wa maji kwa kuwa na vituo maalum (*Water Quality Monitoring Network*) ambavyo vitasaidia kufuatilia kwa karibu usafi na ubora wa maji katika vyanzo vya maji. Wizara yangu itahakiki usalama wa kutumia chumvi katika kuzalisha chlorine kwa ajili ya kuua vijidudu kwenye maji teknolojia ambayo hivi sasa inatumika katika mradi wa maji wa Chalinze.

Miundombinu ya Rasilimali za Maji

55. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2007/2008, chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, Wizara yangu ilianza maandalizi ya ujenzi wa mabwawa na uchimbaji wa visima. Lengo ni kuongeza upatikanaji wa maji ili kukidhi mahitaji ya sekta mbalimbali za kiuchumi na kijamii. Hatua zilizochukuliwa ni kubaini maeneo yanayofaa kujenga miundombinu ya kuhifadhi maji ili kuwezesha maji kupatikana mwaka mzima kwa kuanzia na mabonde ya Wami/Ruvu, Rufiji na Pangani.

56. Mheshimiwa Spika, katika Bonde la Wami/Ruvu, Wizara imeandaa hadidu za rejea za kuwapata wataalam waelekezi wa kuchunguza kwa kina hali ya miamba na athari za kimazingira ili kuwezesha kusanifu miundombinu katika eneo litakakojengwa bwawa la Kidunda. Katika Bonde la Rufiji, Mkutano wa wadau katika eneo litakapojengwa bwawa la Ndembera ulikubali ujenzi wa bwawa hilo. Bwawa litatumika kwa ajili ya kilimo cha umwagiliaji na kuwezesha upatikanaji wa maji katika Mto Ruaha kutiririka mwaka nzima. Vilevile, Wizara iliendelea na kazi ya upimaji wa eneo la bwawa hilo na imeandaa hadidu za rejea za kumpata mtaalam mwelekezi. Wizara ilichunguza maeneo ya kuchimba visima virefu katika bonde la Usangu. Katika Bonde la Pangani, uchunguzi wa kubaini maeneo ya kuchimba visima virefu katika maeneo ya Kahe na Sanya ulianza kwa kuandaa hadidu za rejea ili kumpata Mkandarasi wa kuchimba visima. Hadidu za rejea za kumpata mtaalam mwelekezi wa kuandaa mbinu za kuudhibiti Mto Kikuletwa, unaohamama kwenye maeneo ya karibu na chemchemi za Rundugai, ziliandaliwa.

57. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu imepanga kutekeleza kazi zifuatazo:-

- (i) Kuajiri wataalam waelekezi wa kuchunguza hali ya miamba na athari za mazingira kuwezesha kusanifu miundombinu katika eneo litakakojengwa bwawa la Kidunda na kutayarisha nyaraka za zabuni Kazi hizo zitakamilika mwezi Mei 2009;
- (ii) Kuweka mipaka eneo litakalotumika kwa ujenzi wa mradi huo, kazi ambayo itafanyika kati ya mwezi Septemba na Desemba 2008 ili kuwezesha tathmini ya makazi, mali na viumbe vitakavyolazimika kuhama ili kupisha ujenzi;
- (iii) Kuajiri mtaalam mwelekezi wa kusanifu bwawa la Ndembera na kutayarisha nyaraka za zabuni;
- (iv) Kuajiri wataalam waelekezi wa kuandaa mbinu za kuudhibiti Mto Kikuletwa; na
- (v) Kuteua mkandarasi wa kuchimba visima katika bonde la Usangu na maeneo ya Kahe na Sanya.

58. Mheshimiwa Spika, rasilimali ya maji chini ya ardhi ni chanzo muhimu cha kuwapatia wananchi huduma ya maji hasa vijijini na katika maeneo kame. Katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu ilibaini maeneo 447

yanayofaa kuchimba visima vya maji. Maeneo hayo ni kama ifuatavyo: Bonde la Pangani **67**, Wami/Ruvu **mawili**, Rufiji **62**, Ruvuma **57**, Ziwa Nyasa **13**, Bonde la Kati **106**, Ziwa Rukwa **51**, Ziwa Tanganyika **35** na Ziwa Victoria **54**. Katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kuchunguza maeneo mbalimbali, lengo likiwa ni kubaini maeneo yanayofaa kuchimba visima virefu kwenye wilaya zote nchini.

59. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kupitia Ofisi za Mabonde, iliendelea kuratibu uchimbaji wa visima vya maji hapa nchini unaotekelezwa na Wakala wa Uchimbaji Visima na Ujenzi wa Mabwawa na kampuni binafsi. Lengo ni kuhakikisha kuwa taratibu zilizowekwa, chini ya Sheria ya Usimamizi wa Matumizi bora ya Maji, zinafuatwa ili kulinda rasilimali hii muhimu. Jumla ya visima **749** vilichimbwa na kusajiliwa. Kati ya hivyo **461** vilichimbwa na Wakala wa Uchimbaji Visima na Ujenzi wa Mabwawa na vingine **288** vilichimbwa na kampuni binafsi (**Jedwali Na. 3 na Jedwali Na. 4**).

Migogoro Katika Matumizi ya Maji

60. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kutatua migogoro mbalimbali iliyojitokeza katika kusimamia matumizi ya maji. Katika zoezi hilo Wizara ilibaini vyanzo vya migogoro ikiwa ni pamoja na vifuatavyo:-

- (i) Uvamizi wa vyanzo vya maji kutokana na kupanua maeneo ya kilimo, ufugaji na ujenzi wa makazi;
- (ii) Kuchepusha maji kinyume cha utaratibu kwa kubomoa miundombinu ya umwagiliaji;
- (iii) Utupaji holela wa majitaka, taka ngumu na kemikali ikiwemo zebaki kwenye vyanzo vya maji, hali inayosababisha uchafuzi wa maji;
- (iv) Baadhi ya watumiaji maji kutokuwa na hati za haki ya kutumia maji na ambao wana hati hizo kutolipia ada kulingana na sheria;
- (v) Kutokuelewa vyema na kutozingatia sheria ya matumizi na utunzaji wa rasilimali za maji.

61. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu ilipokea migogoro **27** ya maji ambapo **11** ni kutoka Bonde la Pangani, **mitatu** Bonde la Kati, **mitano** Bonde la Ziwa Rukwa, **mitatu** Bonde la Wami/Ruvu na **mitano** Bonde la Rufiji. Migogoro ilihusu wananchi kugombea maji ya umwagiliaji, matumizi ya nyumbani na uchimbaji wa madini. Hatua zilizochukuliwa na Wizara yangu ni pamoja na kutoa elimu kwa wananchi kuunda kamati za pamoja za kusuluhisha migogoro katika maeneo husika, kuhamasisha uundaji wa vyama vya watumia maji na pale inapobidi kutumia vyombo vya sheria katika kutatua migogoro ya maji. Hadi kufikia mwezi Juni 2008 migogoro **tisa** ilipatiwa ufumbuzi.

62. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kutatua migogoro iliyopo na itakayojitokeza. Wizara itaendelea kuelimisha wananchi, kuhamasisha uundaji wa kamati za pamoja za usuluhishi katika maeneo husika, na uundaji wa vyama vya watumia maji.

63. Mheshimiwa Spika, kupitia Bunge lako Tukufu natoa wito kwa wananchi kuzingatia utunzaji na matumizi bora ya rasilimali za maji kulingana na sheria, kanuni na taratibu zilizopo.

(b) **Programu Ndogo ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini**

64. Mheshimiwa Spika, kuanzia mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu – TAMISEMI, Wizara ya Fedha na Uchumi, na Washirika wa Maendeleo, ilianza kutekeleza Programu Ndogo ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini. Utekelezaji wa Programu hiyo ulihusisha Halmashauri zote nchini, ambapo fedha za kuandaa na kutekeleza miradi ya maji na kujenga uwezo zilipelekwa kwenye Halmashauri mwezi Juni 2006 chini ya utaratibu wa utoaji ruzuku ya maendeleo kwa serikali za mitaa.

65. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu iliendelea kuratibu utendaji wa wahandisi **96** walioajiriwa na Wizara mwaka 2006 na kukabidhiwa Halmashauri na Sekretarieti za Mikoa ambazo hazikuwa na wahandisi wa maji. Kati ya wahandisi hao, **75** walipangwa katika Halmashauri ili kuziimarisha kwa ajili ya kuanza kutekeleza Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji katika ngazi ya wilaya. Wahandisi **17** walipangwa kwenye Sekretarieti za Mikoa ili kushauri Halmashauri kuhusu masuala mbalimbali ya maji na usafi wa mazingira chini ya Programu hiyo na **wanne** katika miradi ya maji ya kitaifa.

66. Mheshimiwa Spika, kuanzia mwaka 2008/2009, Wizara yangu, kwa kushirikiana na TAMISEMI, itaendelea kuimarisha Sekretarieti za Mikoa kwa kuongeza wataalam wa maji hadi kufikia **watatu** kwa kila mkoa. Wataalam hao watahauri Halmashauri na kusimamia usanifu na utekelezaji wa miradi ya maji. Kulingana na programu ya kuboresha utendaji katika Serikali za Mitaa, Halmashauri zinaruhusiwa kuajiri wataalam kutoka sekta binafsi kwa ajili ya kusanifu miradi mbalimbali. Wizara kwa kutambua uwezo mdogo wa baadhi ya Halmashauri, itatumia wataalam wake na kutoka sekta binafsi ili kuzisaidia Halmashauri, pale ambapo itaonekana kuna upungufu. Katika kutekeleza azma hii, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Halmashauri za Mbozi, Rungwe na Lushoto itasanifu na kufikisha hatua ya kuandaa nyaraka za zabuni tayari kwa utekelezaji wa miradi ya *Lukululu Group, Iyula Group, Masoko Group* na *Mwakaleli Group* na miradi husika katika Wilaya ya Lushoto.

67. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kutoa miongozo na ushauri wa kitaalam kwa Halmashauri kwa kushirikiana na Sekretarieti za Mikoa ili kuongeza kasi ya utekelezaji wa Programu. Wizara iliendesha mkutano na wataalam washauri wa maji wa Sekretarieti hizo uliojadili majukumu yao katika kusimamia utekelezaji. Wizara ilitoa mafunzo kwa watendaji wa Halmashauri zote juu ya taratibu za kuandaa taarifa za utekelezaji. Katika kuziimarisha Halmashauri hizo kutekeleza majukumu yao, Wizara imetangaza zabuni za kununua pikipiki. Katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kutoa miongozo mbalimbali na kutoa ushauri wa kiufundi pale inapohitajika.

68. Mheshimiwa Spika, mwaka 2006/2007, Wizara ilipeleka jumla ya **Shilingi bilioni 19.3** kwa ajili ya kutekeleza miradi iliyo chini ya mipango ya wilaya iliyolenga kuleta matokeo ya haraka. Fedha hizo zilipelekwa kwenye akaunti za Halmashauri za Wilaya na Sekretarieti za Mikoa mwezi Juni 2007. Kati ya fedha hizo, **Shilingi milioni 353.5** zilipelekwa Sekretarieti za Mikoa kwa ajili ya kusimamia utekelezaji wa miradi hiyo katika ngazi za Halmashauri. **Shilingi bilioni 18.9** zilipelekwa kwenye Halmashauri zote. Kati ya Halmashauri **121** zilizokuwepo, Halmashauri **84** zilikuwa zimetimiza masharti ya utoaji ruzuku ya maendeleo kwa Serikali za Mitaa. Halmashauri hizo zilipewa fedha kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa miradi ya maji na kujijengea uwezo. Halmashauri **37** ambazo hazikuweza kutimiza masharti ya kupewa ruzuku, zilipewa fedha kwa ajili ya kujijengea uwezo tu. Halmashauri **23** zilipewa fedha kwa ajili ya kujenga ofisi mpya na **60** zilipewa fedha kwa ajili ya kukarabati ofisi. Fedha hizo zilitumika katika mwaka 2007/2008 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi yenye kuleta matokeo ya haraka (*quick wins*) na kuzijengea uwezo Halmashauri.

69. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, miradi **1,478** yenye kuleta matokeo ya haraka ilipangwa kutekelezwa. Hadi kufikia mwezi Machi 2008 miradi **969** ilikuwa imekamilika na miradi mingine **509** ilikuwa katika hatua mbalimbali za utekelezaji. Halmashauri **34** zilikamilisha ukarabati wa ofisi na Halmashauri **nane** zilikamilisha ujenzi wa ofisi mpya.

70. Mheshimiwa Spika, mwezi Juni 2007 Wizara yangu, kupitia Hazina ilipeleka **Shilingi bilioni 11.95** kwenye Halmashauri zote ili kuendelea na utekelezaji wa miradi inayotoa matokeo ya haraka na fedha kwa ajili ya kuzijengea uwezo. Kati ya Halmashauri **132** zilizopo, kwa mwaka 2007/2008, Halmashauri **120** zilizokuwa zimetimiza masharti ya kupewa ruzuku ya maendeleo zilipewa fedha kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa miradi ya

maji pamoja na kujenga uwezo. Halmashauri **12** hazikuweza kutimiza masharti, hivyo zilipewa fedha kwa ajili ya kujenga uwezo tu (**Jedwali Na.5**).

71. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009 Serikali imekasimia jumla ya **Shilingi bilioni 62.7** kwa ajili ya maendeleo ya maji katika ngazi za wilaya na miko. Sekretarieti za Mikoa zitapelekwa fedha kwa ajili ya kusimamia utekelezaji wa miradi ya maji katika ngazi za Halmashauri. Fedha za kujenga uwezo zitapelekwa kwenye Halmashauri zote na fedha za ruzuku ya maendeleo zitapelekwa kwa Halmashauri zilizofuzu tu. Halmashauri zote zitaendelea kutekeleza Programu Ndogo ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini kulingana na mipango ya Halmashauri zenyewe ya kujenga na kukarabati miradi ya maji ambayo haihitaji utaalim wa kiwango cha juu katika usanifu na ujenzi. Miradi hiyo ni ile inayotarajiwa kuleta matokeo ya haraka. Sambamba na zoezi hilo, Wizara yangu inaendelea na juhudi za kuzisaidia Halmashauri kuwaajiri wataalam washauri watakaofanya usanifu na kuandaa zabuni kwa ajili ya miradi ya maji katika vijiji 10 katika kila wilaya.

72 Mheshimiwa Spika, pamoja na juhudi za kuharakisha upatikanaji wa wataalam washauri, Halmashauri nyingi zimeshindwa kupata idadi inayotakiwa ya kampuni za kushindania zabuni kulingana na taratibu za Benki ya Dunia. Hata hivyo tarehe 8 Julai 2008 Benki ya Dunia ilikubali kulegeza masharti hayo kwa Halmashauri 82 hivyo kuashiria mwanzo wa kupatikana na kuajiriwa mapema wataalam washauri kwa kila Halmashauri na utekelezaji wa miradi 10 kwa kila Wilaya kuanza.

73. Mheshimiwa Spika, zoezi la kuwapata na kuwaajiri wataalam kwa kila Halmashauri linatarajiwa kukamilika kabla ya mwezi Machi 2009. Wataalam hao pia, wataandaa nyaraka za zabuni na kusaidia Halmashauri kusimamia utekelezaji wa Programu katika maeneo yao. Wizara itaendelea kuratibu utekelezaji wa miradi iliyoibuliwa na Halmashauri hizo, ikiwa ni pamoja na kutoa mafunzo, miongozo na ushauri. Wizara pia, itatafiti kuhusu maeneo ya kusaidia katika kuimarisha ushiriki wa sekta binafsi. Wizara itaendelea kutoa huduma na nyenzo za kazi kwa Halmashauri ili kuongeza tija katika utendaji. Kwa ajili hiyo, Wizara itanunua magari **111**, pikipiki **252**, seti za kompyuta **111** na vifaa vya kujenga mfumo wa mawasiliano kwa njia ya kompyuta.

Miradi Inayoendelea Kujengwa

74. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kutekeleza miradi mingine ya maji vijijini ambayo ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji kama ifuatavyo:-

Mradi wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini

75. Mheshimiwa Spika, Mradi wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini ulianza kutekelezwa mwaka 2003 baada ya Sera ya Maji ya mwaka 2002 kupitishwa. Mradi huo ulianza kutekelezwa katika wilaya tatu za Rufiji, Kilosa na Mpwapwa, zikiwa ni wilaya za mfano, kwa kutumia mkopo nafuu kutoka Benki ya Dunia. Mradi ulihusu ukarabati na upanuzi wa miradi iliyopo na ujenzi wa miradi mipya. Kutokana na mafaniko yaliyopatikana, mwaka 2005 mradi ulipanuliwa hadi kufikia wilaya **14**. Wilaya **11** zilizoongezeka ni Morogoro, Mvomero, Handeni, Kilindi, Kiteto, Igunga, Iramba, Singida Vijijini, Manyoni, Kongwa na Kondo. Mwaka 2007/2008, jumla ya miradi midogo **44** vijijini na sehemu ya mji mdogo wa Kondo ilikamilishwa. Jumla ya wananchi **347,495** wanapata huduma ya maji safi na salama. Mradi umemaliza muda wake mwezi Juni 2008.

76. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Mradi wa Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini ulikabiliwa na changamoto mbalimbali. Moja ya changamoto hizo ni kutopata maji kwenye baadhi ya visima virefu vilivyochimbwa na hivyo kulazimika kurudia utafiti na uchimbaji katika maeneo ya mbali na vijiji husika (kwa mfano wilaya za Kondo, Kilindi na Handeni). Changamoto nyingine ni uwezo mdogo wa baadhi ya wakandarasi na wataalam waelekezi wa mradi. Katika maeneo ambayo hayakupata vyanzo vya maji, utekelezaji utaendelea chini ya Programu Ndogo ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini kuanzia mwaka wa 2008/2009.

Mradi wa Maji wa Moshi Vijijini na Hai

77. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Benki ya Maendeleo ya Ujerumani (*KfW*), iliendelea na utekelezaji wa mradi wa maji katika wilaya za Moshi Vijijini na Hai. Kwa upande wa Wilaya ya Hai, kazi zilizotekelezwa ni ujenzi wa chemchemi ya Kiarowi, upanuzi wa mradi katika kijiji cha Tito kwa urefu wa kilomita **12**, ujenzi wa vituo **13** vya kuchota maji, na ujenzi wa matanki **mawili** ya kupunguza msukumo wa maji (*break pressure tanks*). Kazi nyingine ni ufungaji wa mita katika nyumba **2,500**, ujenzi wa skimu ya Roslin kutoka chanzo cha mto Simba, kuunda upya Bodi ya maji ya Losaa KIA na kuunda na kusajili Bodi ya maji ya Lyamungo-Umbwe.

78. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Wilaya ya Moshi Vijijini, kazi zilizotekelezwa ni kukamilisha ujenzi wa ofisi ya mhandisi wa maji wa wilaya na usanifu wa kina wa mradi, ununuzi wa magari **saba**, pikipiki **17** na malori **matatu**, ujenzi wa matanki **15** ya kuhifadhi maji, matanki **matatu** ya kupunguza msukumo wa maji na kuendeleza chanzo cha maji cha Monyo. Aidha, vijiji **29** vimehamasishwa kushiriki katika utekelezaji wa mradi.

79. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2008/2009, utekelezaji wa mradi wa kusambaza maji na usafi wa mazingira katika wilaya ya Moshi Vijijini na mradi wa wilaya ya Hai utaendelea. Kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na uchimbaji wa mitaro na ufungaji wa mabomba, ujenzi wa matanki ya kuhifadhi maji na ya kupunguza msukumo wa maji, uchimbaji wa visima, na uhamasishaji na uundaji wa vyombo vya watumiaji maji.

Mradi wa Maji Monduli

80. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Serikali, kwa kushirikiana na Benki ya Maendeleo ya Afrika (*AfDB*), iliendelea kutekeleza Mradi wa Maji na Usafi wa Mazingira katika Wilaya za Monduli na Longido. Mradi huo unatekelezwa katika tarafa za Kisongo, Manyara na Makuyuni, katika Wilaya ya Monduli na tarafa za Kitumbaine na Longido, katika Wilaya ya Longido. Kazi zilizotekelezwa ni ujenzi wa mabwawa **22**, uchimbaji wa visima virefu **31**, ujenzi wa skimu **16** za maji zenye mtandao wenye urefu wa kilomita **184.2** na ujenzi wa matanki **34** ya kuhifadhi maji. Kati ya hizo, bwawa **moja**, visima **14** na skimu za maji **mbili** ziko katika wilaya ya Longido na mabwawa **21**, visima **17** na skimu za maji **14** ziko katika wilaya ya Monduli. Katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itakamilisha utekelezaji wa mradi huo kwa kujenga mabwawa **mawili** katika vijiji vya Ngoswaki na Orkesumet na ufungaji wa pampu katika visima **saba**, na kutafuta uwezekano wa kuongeza bwawa na visima katika Wilaya ya Longido.

Mradi wa Maji Mikoa ya Pwani na Dar es Salaam

81. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Serikali ya Japani (*JICA*) imekamilisha awamu ya kwanza ya usanifu wa kina wa mradi wa maji katika mikoa ya Pwani na Dar es Salaam. Ujenzi wa mradi ulianza mwezi Mei, 2008 katika vijiji **10** ambavyo ni Kwamduma na Kibindu (Bagamoyo), Msimbu (Kisarawe), Minazi Mikinda na Kitomondo (Kibaha), Yaleyale Puna, Tundwi Songani, Mji Mwema-Salanga na Kibugumo (Temeke) na Matosa (Kinondoni). Mradi unahusisha pia ujenzi wa visima virefu vyenye pampu za mikono na pampu za umeme.

82. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara itaendelea na ujenzi wa mradi katika vijiji **10** vifuatavyo:- Kwamduma na Kibindu (Bagamoyo), Msimbu (Kisarawe), Minazi Mikinda na Kitomondo (Kibaha), Yaleyale Puna, Tundwi Songani, Mji Mwema-Salanga na Kibugumo (Temeke) na Matosa (Kinondoni). Awamu ya pili ya usanifu wa kina wa miradi ya maji na ujezi itaanza katika vijiji vya Mwanwege, Kipala, Kisemvule, Marogoro, Mfuru Mwambao, Njopeka na Vianzi (Mkuranga), Kitunda, Msongola na Pugu Station (Ilala) na Msimbu (Kisarawe).

Mradi wa Maji Mikoa ya Mara na Mwanza

83. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kushirikiana na Serikali ya Japani (*JICA*) kutekeleza Mradi wa maji katika mikoa ya Mara na Mwanza. Kazi zilizotekelezwa ni kukamilisha usanifu wa awali wa miradi ya maji katika vijiji vya mikoa ya Mara na Mwanza. Vijiji hivyo ni Sogoso, Sotta, Isole, Busekeseke, Katoma Magulukenda, Nyancheche, Buswelu, Nyamiswi, Nyakasasa na Nyakahako (Sengerema), Mhulya na Hungumalwa (Kwimba), Kijereshi (Magu), Bugulala, Kasota, Kamena, Ndelema, Nyashishima, Bogogo, Ikina na Ibondo (Geita), Mcharo (Bunda), Sirorisimba, Ryamisanga, Kisamwene, Bugoji, Isaba na Saragana (Musoma), Nyankunguru, Kiwanja, Bisarwi, Kisumwa, Nyankonge, Masike, Bukama, Oliyo na Tatwe (Tarime), Busawe, Nyansurura na Kebancha (Serengeti), Busongo na Ngaya (Misungwi), na Manilembe na Bukonyo (Ukerewe). Katika mwaka 2008/2009 kazi zitakazotekelezwa ni usanifu wa kina wa miradi ya maji katika vijiji hivyo. Jumla ya **Shilingi bilioni 1.8** zitatumika kwa kazi hizo.

Uvunaji wa Maji ya Mvua na Uchimbaji wa Visima katika mikoa ya Shinyanga na Dodoma

84. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Serikali ya Jamhuri ya Korea, ilikamilisha ujenzi wa matanki ya kuvunia maji ya mvua **11** katika shule za msingi **tano** na sekondari **sita** na kukarabati mradi wa maji katika kijiji cha Kilulu wilayani Bariadi. Visima **vinane** vilichimbwa katika wilaya ya Chamwino mkoani Dodoma.

Ujenzi wa Mabwawa

85. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa 2007/2008, ujenzi na ukarabati wa mabwawa **11** ulifikia hatua mbalimbali za utekelezaji. Mabwawa **saba** ya Ugunga (Urambo), Kinyambwiga (Bunda), Moita na Ingamuriak (Monduli), Emboret (Simanjiro) Amasatwa (Kiteto) na Katoro (Geita) yamekamilika. Ujenzi wa bwawa la Mugumu (Serengeti) umefikia **asilimia 90**, bwawa la Nyambele (Bunda) **asilimia 50**, bwawa la Nyashitanda (Misungwi) **asilimia 80** na ukarabati wa bwawa la New Sola (Maswa) uko katika hatua za mwisho.

86. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2008/2009, Wizara yangu itajenga na kukarabati mabwawa **19** ya ukubwa wa kati. Ujenzi na ukarabati wa mabwawa **manne** ya Mugumu (Serengeti), Nyambele (Bunda), New Sola (Maswa) na Nyashitanda (Misungwi) utakamilishwa. Bwawa **moja** la Bulenya (Igunga) litakarabatiwa. Mabwawa **14** mapya yatajengwa katika maeneo ya Iguluba (Iringa Vijijini), Matwiga (Chunya), Sasajila (Chamwino), Masuguru (Bagamoyo), Habiya (Bariadi), Seke Ididi (Kishapu), Nyambori (Rorya), Mwanjoro (Meatu), Wegero (Musoma Vijijini), Ingodin (Longido), Mti Mmoja (Monduli), Salama Kati (Bunda), Kawa (Nkasi) na Loonderkes (Simanjiro). Pia, mabwawa **manne** ya Kanyisambo (Rorya), Kilolo (Kilolo), Kirurumo (Mwanga) na Mapogoro (Mbarali) yatafanyiwa upembuzi yakinifu na usanifu.

Wakala wa Uchimbaji Visima na Ujenzi wa Mabwawa

87. Mheshimiwa Spika, mwaka 2007/2008, Wizara yangu kupitia Wakala wa Uchimbaji Visima na Ujenzi wa Mabwawa-*DDCA* ilifanikiwa kuchimba visima virefu **461** kati ya lengo la kuchimba visima **400**, kama ilivyoainishwa kwenye **Jedwali Na. 4**. Kati ya visima hivyo, visima **392** vina uwezo wa kuzalisha maji mita za ujazo **millioni 31** kwa mwaka. Vilevile, Wakala ulifanya upembuzi yakinifu wa mabwawa madogo **matano** na kukamilisha ujenzi wa tuta la bwawa kubwa la Mugumu, ambalo lina uwezo wa kuhifadhi maji mita za ujazo **millioni 14**. Wakala ulikamilisha ujenzi wa bwawa la Kinyambwiga, wilayani Bunda na kukarabati bwawa la New Sola (Maswa) na Masuguru (Bagamoyo). Kazi za ujenzi wa bwawa la Nyashitanda wilayani Misungwi na bwawa la Nyambebe katika wilaya ya Bunda zinaendelea.

88. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara iliendelea kuuongezea uwezo Wakala ili uweze kutoa huduma bora na kwa ufanisi zaidi. Mitambo **sita** ya kuchimba visima na mitambo **sita** ya ujenzi wa mabwawa ilikarabatiwa. Katika mwaka 2008/2009, Wizara, chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, itaendelea kuimarisha Wakala kwa kununua mitambo **minne** mipya ya uchimbaji wa visima na mitambo **miwili** ya ujenzi wa mabwawa pamoja na vifaa vya kisasa vya uchunguzi wa maji chini ya ardhi na upimaji wa udongo. Wizara itatoa kipaumbele katika kuutumia Wakala katika miradi inayoismamia.

(c) Programu Ndogo ya Majisafi na Uondoaji wa Majitaka Mijini

Hali ya Utoaji wa Huduma ya Majisafi na Uondoaji wa Majitaka Mijini

89. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Uchumi na Washirika wa Maendeleo, iliendelea kutekeleza Programu Ndogo ya Maendeleo ya Maji Mijini. Utekelezaji wa Programu hiyo, unahusisha Mamlaka za majisafi na majitaka katika miji mikuu ya mikoa, miji mikuu ya wilaya na miji mingine midogo.

90. Mheshimiwa Spika, huduma ya maji katika miji mikuu ya mikoa **19** inayohudumiwa na Mamlaka za maji zilizoundwa chini ya Sheria ya Maji Na. 8 ya mwaka 1998, ilifikia **asilimia 79.9** mwaka 2007/2008 ikilinganishwa na **asilimia 78** mwaka 2006/2007 sawa na ongezeko la **asilimia 1.9**. Mafanikio hayo yametokana na:-

- (i) Kuboresha na kuingeza mitandao ya majisafi ambapo mitandao hiyo ilipanuliwa kwa urefu wa kilomita **228.2** kutoka kilomita **3,837.7** hadi kufikia kilomita **4,065.9** na ujenzi wa vioski vipya **41** kufikia jumla ya vioski **1,238**;
- (ii) Kuongezeka kwa idadi ya wateja waliounganishwa kwenye mtandao wa maji kutoka **199,106** mwaka 2006/2007 hadi wateja **203,962** mwaka 2007/2008, na kupunguza upotevu wa maji, kutoka wastani wa **asilimia 39.7** mwaka 2006/2007, hadi **asilimia 36.1** mwaka 2007/2008. Hii inatokana na ongezeko la ufungaji wa dira za maji, kutoka **162,611** hadi **169,252**, katika kipindi hicho, sawa na **asilimia 83** ya wateja wote;
- (iii) Kuboresha huduma kutokana na ongezeko la makusanyo ya maduhuli, kutoka **Shilingi bilioni 25.4** mwaka 2006/2007, hadi kufikia **Shilingi bilioni 28**, mwaka 2007/2008.
- (iv) Kuandaa na kutoa ankara sahihi zaidi kwa wateja na kwa wakati kutokana na matumizi ya kompyuta; na
- (v) Kusambaza maji yenye ubora kutokana na kuimarisha mitambo ya kusafisha maji na kuwa na madawa ya kutosha ya kusafisha na kuua vijidudu kwenye maji.
- (vi) Mwezi Februari 2008 Mamlaka za maji za miji ya mikoa, ikiwa ni pamoja na Dar es salaam, zilikaguliwa hesabu zake za mwaka 2006/2007 (*Audited Accounts*) kulingana na taratibu za kukagua hesabu hizo kila mwaka. Kati ya mamlaka **21** zilizokaguliwa, mamlaka 16 zilipata cheti safi, aina ya *Unqualified* ambapo Mamlaka **tano** za Mtwara, Singida, Babati, DAWASA na DAWASCO zilipata cheti chenye kasoro, aina ya *Qualified*.

91. Mheshimiwa Spika, upatikanaji wa huduma ya maji safi na salama kwa wakazi wa eneo linalohudumiwa na DAWASA, chini ya Sheria ya DAWASA ya mwaka 2001, eneo ambalo linajumuisha Jiji la Dar

es Salaam na Miji ya Kibaha na Bagamoyo, kwa sasa imefikia **asilimia 68**. Kiwango hicho cha utoaji huduma katika eneo hilo kimepatikana baada ya zoezi la kuhakiki wateja wanaopata maji kutoka mitambo ya Ruvu Chini, Ruvu Juu, Mtoni pamoja na visima virefu **150** vya DAWASA na **100** vya sekta binafsi. Vilevile, uwezo wa kutoa huduma ulichangiwa kwa kuongeza ukusanyaji wa maduhuli ya DAWASCO, kutoka **Shilingi bilioni 18.3** mwaka 2006/2007, hadi **Shilingi bilioni 22** kwa mwaka 2007/2008. Uboreshaji wa kuandaa na kutoa ankara sahihi zaidi kwa wateja na kwa wakati umetokana na matumizi ya kompyuta.

92. Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio yaliyopatikana ya utoaji wa huduma za maji mijini kwa mamlaka za maji za miji ya mikoa na Dar es salaam, changamoto zilizojitokeza ni pamoja na huduma ya uondoaji wa majitaka kuendelea kubakia **asilimia 17** mwaka 2007/2008 kama ilivyokuwa mwaka 2006/2007. Hali hii imesababishwa pamoja na mambo mengine na uchakavu wa miundombinu iliyopo na ongezeko kubwa la watu mijini, ongezeko ambalo haliendani na kiwango cha uwekezaji katika huduma hiyo. Vilevile, mamlaka nyingine zimekwamishwa kutoa huduma bora kwa wateja wake kutokana na baadhi ya wateja na asasi za Serikali kutolipia huduma wanayopata kwa wakati. Mathalan, hadi kufikia mwezi Machi 2008, jumla ya **Shilingi bilioni 29.5** zilikuwa ni malimbikizo ya madeni ya maji kwa wateja. Kati ya malimbikizo hayo ya madeni, **Shilingi bilioni 28** ni wateja binafsi, na **Shilingi bilioni 1.4** ni za asasi za Serikali. DAWASCO pekee wanadai **Shilingi bilioni 23** toka kwa wateja binafsi.

93. Mheshimiwa Spika, naomba kupitia Bunge lako Tukufu kutoa wito kwa wateja wa maji mijini kulipia huduma ya maji kwa wakati ili kuziwezesha mamlaka husika kutoa huduma bora na endelevu kulingana na Sera ya Maji ya 2002. Kwa upande wa idara na taasisi za Serikali, tutatafakari suala hili na kutafuta njia bora ya kuziwezesha kulipia madeni na ankara zao mpya.

Kuimarisha Mamlaka za Majisafi na Majitaka

94. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara, kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, iliendelea kuzijengea uwezo Mamlaka za Maji katika makao makuu ya mikoa na wilaya pamoja na miji midogo kwa kutoa mafunzo. Mafunzo hayo yalilenga kuziwezesha Mamlaka hizo kusimamia utekelezaji wa Programu pamoja na kuwawezesha wajumbe wa Bodi za Maji kuelewa wajibu wao katika kusimamia Mamlaka za Maji Mijini.

95. Mheshimiwa Spika, pamoja na kutoa mafunzo, Wizara yangu, kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, ilitekeleza yafuatayo:-

- (i) Kuandaa hadidu za rejea na nyaraka za mapendekezo (*Request for Proposal*) za kuwapata wataalam waelekezi wa kusanifu na kutayarisha nyaraka za zabuni na kusimamia ujenzi na ukarabati wa ofisi za Mamlaka za Babati, Sumbawanga, Iringa, Kigoma, Bukoba, Lindi na Musoma;
- (ii) Kutayarisha orodha na takwimu sahihi za kiufundi (*specifications*), na nyaraka za zabuni (*tender documents*), kwa ajili ya ununuzi wa magari **32**, pikipiki **46** na kompyuta **42** za Mamlaka za Maji za Miji ya Bukoba, Babati, Lindi, Mtwara, Musoma, Iringa, Kigoma, Songea, Shinyanga, Singida na Sumbawanga;
- (iii) Kutayarisha orodha na takwimu sahihi za kiufundi (*specifications*), na nyaraka za zabuni (*tender documents*), kwa ajili ya ununuzi wa kompyuta **47** na pikipiki **120** za Mamlaka za Maji za miji midogo. Magari **10** yatanunuliwa kwa ajili ya mamlaka za maji za miji mikuu ya Wilaya za Makete, Kilwa, Nachingwea, Mbozi, Misungwi, Mbinga, Urambo, Igunga, Handeni na Hanang;
- (iv) Ununuzi wa vitendea kazi, ikiwa ni pamoja na vifaa vya kubaini uvujaji wa maji, dira za maji na vifaa vya kusafishia na kuzibulia mabomba ya majitaka kwa ajili ya mamlaka za maji za miji ya Bukoba, Kigoma, Babati, Lindi, Mtwara, Musoma, Sumbawanga, Songea, Mwanza, Shinyanga, Morogoro, Singida, Iringa, Dodoma na Tabora; na

- (v) Utayarishaji wa hadidu za rejea kwa ajili ya kumpata mtaalamu mwelekezi wa kutengeneza mfumo wa taarifa za kimenejimenti kwa ajili ya mamlaka za Arusha, Dodoma, Mwanza, Mbeya, Tabora, Tanga, Moshi, Morogoro na Dar es Salaam.

96. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu, kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, itaendelea kuziimarisha Mamlaka za maji za miji mikuu ya mikoa, miji ya wilaya pamoja na skimu **sita** kubwa za maji, kwa kutekeleza kazi zifuatazo:-

- (i) Kuanza ukarabati na ujenzi wa ofisi za mamlaka za maji za miji ya mikoa, kuzipatia vitendea kazi mamlaka za maji za miji mikuu ya mikoa na miji midogo ya wilaya;
- (ii) Kuanzisha na kufunga mifumo ya taarifa za kimenejimenti na kufunga mitandao ya mawasiliano kwa njia ya kompyuta kwenye Mamlaka zilizopo kwenye miji mikuu ya mikoa;
- (iii) Kuziongezea uwezo skimu mikubwa za Maswa, *Handeni Trunk Main (HTM)*, Makonde, Chalinze, Wanging'ombe na Mugango - Kiabakari kwa kuchangia gharama za uendeshaji;
- (iv) Kuendelea na tathmini inayolenga kubaini njia ambazo zitachukuliwa kuiwezesha skimu kubwa za maji za *HTM* na Makonde kuweza kujiendesha na kuanza tathmini ya aina hiyo kwa skimu kubwa **nne** zilizobaki; na
- (v) Kuendelea kutekeleza miradi ya maji inayoendelea katika miji ya Bariadi, Igunga, Kisarawe, Singida na Bunda.

97. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu katika mwaka 2007/2008 ilituma **Shilingi bilioni 16.5** kwa ajili ya kutekeleza miradi inayotoa matokeo ya haraka (*quickwins*) katika mamlaka za miji ya mikoa **minane**, miji ya wilaya na miji midogo **36** na kwenye skimu **sita** kubwa za maji za Maswa, Chalinze, Mugango Kiabakari, *HTM*, Wanging'ombe na Makonde, kama ilivyoainishwa kwenye (**Jedwali Na. 6**). Kazi zilizotekelezwa ni pamoja na kukarabati mifumo ya usambazaji maji, ununuzi wa dira na ufungaji wa mitambo ya kusukumia maji. Katika mwaka 2008/2009, miji midogo 36 itatekeleza miradi inayoleta matokeo ya haraka.

98. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu katika mwaka 2007/2008 iliendelea kuiongezea uwezo wa kujiendesha kwa kulipia umeme na madawa, miradi mikubwa ya Maswa, *HTM*, Makonde, Chalinze, Wanging'ombe na Mugango – Kiabakari. Hatua hiyo imechukuliwa kutokana na ukubwa wa skimu zenyewe kwa Halmashauri husika kutokuwa na uwezo wa kutosha, na uchakavu wa miundombinu. Wizara yangu katika mwaka 2007/2008, ilitoa jumla ya **Shilingi bilioni 2** kwa ajili ya kulipia ankara za umeme na kugharamia uboreshaji wa miundombinu. (**Jedwali Na. 7**)

Kuboresha Miundombinu na Huduma za Maji Mijini

99. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Shirika la Maendeleo la Serikali ya Ufaransa (*AFD*) imekamilisha usanifu wa miradi ya maji na kutayarisha nyaraka za zabuni ili kuwapata makandarasi wa kujenga miradi ya maji katika miji tisa ya Ikwiriri, Kilosa, Mvomero, Kibiti, Mpwapwa, Kibaigwa, Gairo, Utete na Turiani. Miji hiyo ina jumla ya wakazi **283,565**. Serikali imekubaliana na *AFD* kugharamia ujenzi wa miradi katika miji ya Mpwapwa na Utete kwa gharama ya **Euro milioni 3.5**. Ujenzi wa miradi ya maji katika miji **saba** iliyobaki utagharamiwa na Serikali kwa kushirikiana na washiriki wengine wa maendeleo, chini ya *WSDP*, na utekelezaji wake, ambao unakadiriwa kuwa **Euro milioni 12**, utanza katika mwaka huu wa fedha.

100. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu katika mwaka 2007/2008 iliandaa hadidu za rejea ili kumpata mhandisi mwelekezi kwa ajili ya kutoa ushauri wa jinsi ya kuunganisha uendeshaji wa mamlaka zaidi ya moja (*clustering*) kwa lengo la kupunguza gharama. Vilevile, kazi hiyo itajumuisha miradi ya majaribio na itakamilika mwaka 2009/2010.

101. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kutafiti na kusanifu miradi ya majisafi na majitaka katika miji mikuu ya mikoa kwa lengo la kukidhi mahitaji ya huduma hizo kwa kipindi cha muda mfupi ambapo utekelezaji ulikuwa kama ifuatavyo:-

- (i) Kukamilisha nyaraka za zabuni ya kuwapata makandarasi wa ujenzi wa kazi za dharura zinazohusu ukarabati na upanuzi wa miundombinu kwa ajili ya kuboresha mifumo ya utoaji huduma ya maji kwa miji ya Babati, Lindi, Mtwara, Sumbawanga, Masasi na Nachingwea; na
- (ii) Kukamilisha nyaraka za zabuni ya kumpata mtaalam mwelekezi kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu, usanifu wa kina, utayarishaji wa nyaraka za zabuni na usimamizi wa kazi katika miji ya Arusha, Dodoma, Morogoro, Kigoma, Tanga, Songea, Babati, Lindi, Mtwara, Shinyanga, Tabora, Moshi, Mwanza, Musoma, Bukoba na Sumbawanga.

102. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2008/2009, Wizara yangu itafanya upembuzi yakinifu, usanifu wa kina, utayarishaji wa zabuni na usimamizi wa kazi katika miji ya Arusha, Dodoma, Morogoro, Kigoma, Tanga, Songea, Babati, Lindi, Mtwara, Shinyanga, Tabora, Moshi, Mwanza, Musoma, Bukoba na Sumbawanga ikiwa ni pamoja na miji ya wilaya na miji midogo iliyo chini ya usimamizi wa mamlaka za maji za miji ya mikoa Hatua hizo zitaiwezesha Wizara kuanza ujenzi wa miradi ya maji katika mamlaka hizo. Wizara itaanza upembuzi yakinifu, usanifu wa kina na kutayarisha zabuni za usimamizi wa kazi katika miji midogo **19**. Kwa lengo la kuharakisha utekelezaji, mamlaka za maji za miji mikuu ya mikoa zitasimamia na kuratibu utekelezaji katika miji midogo iliyo katika mikoa husika, kama ilivyoainishwa kwenye **Jedwali Na. 8**.

103. Mheshimiwa Spika, miji ya wilaya za Masasi na Nachingwea, mkoani Mtwara na Lindi, imekuwa na uhaba mkubwa wa vyanzo vya maji ili kukidhi mahitaji yao ya sasa ya maji yanayofikia mita za ujazo **12,600** kwa siku. Wizara yangu, kwa lengo la kutatua tatizo hilo, mwaka 2006/2007 ilikamilisha upembuzi yakinifu wa mradi wa maji kwa miji hiyo kwa kutumia chanzo cha chemichemi za Mbwinji. Mradi huo unalenga kukidhi mahitaji ya maji hadi mwaka 2025, yanayokadiriwa kufikia mita za ujazo **32,800** kwa siku. Mradi ulithaminishwa kuwa wa gharama za awali za shilingi **billioni 34.5**. Mradi huo pia, utanufaisha vijiji 23 vilivyopo kandokando ya bomba kuu litakalojengwa kutoka Mbwinji kwenda Masasi na Nachingwea.

104. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu ilitayarisha nyaraka za zabuni za kumpata mtaalam mwelekezi wa kusimamia ujenzi wa mradi na mkandarasi. Katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itabaini makandarasi wenye uwezo (*prequalification*) na kuwapatia nyaraka za zabuni ili kumpata anayefaa kuanza ujenzi. Napenda, kwa niaba ya Serikali, kuwathibitishia wananchi wa Masasi na Nachingwea kwamba mradi huu utatekelezwa.

105. Mheshimiwa Spika, maeneo tambarare ya Wilaya za Same na Mwanga, na Mji wa Orkesumet, katika Wilaya ya Simanjiro, yamekuwa yakikabiliwa na uhaba mkubwa wa maji kwa muda mrefu. Mwaka 2008/2009 Wizara yangu itaanza upembuzi yakinifu na usanifu wa miradi katika maeneo hayo.

106. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kwa lengo la kukidhi mahitaji ya huduma za maji mijini kwa kipindi cha muda wa kati na wa muda mrefu, iliendelea kuandaa nyaraka za mapendekezo (*Request for Proposal*) ili kumpata mhandisi mwelekezi kwa ajili ya kufanya utafiti wa kuboresha huduma ya majisafi na majitaka kwa miji ya Lindi, Mtwara, Sumbawanga, Kigoma, Babati, Bukoba na Musoma, chini ya *ACP-EU Water facility*. Mradi huu unalenga kuboresha huduma ya majisafi na majitaka kwa miji hiyo ili kukidhi malengo ya taifa ya huduma kwa wote ifikapo mwaka 2025. Katika mwaka 2008/2009 kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na kufanya usanifu wa kina, utayarishaji wa nyaraka za zabuni ya kuwapata makandarasi ambao wataanza ujenzi wa mradi.

107. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Shirika la Ushirikiano wa Kiufundi la Ubelgiji (*Belgian Technical Cooperation- BTC*), iliendelea kutekeleza mradi wa

kuboresha upatikanaji wa maji na usafi wa mazingira kwa maeneo ya pembezoni mwa Jiji la Dar es Salaam. Mradi huo unalenga kuboresha huduma hizo katika maeneo ambayo hayana mtandao wa usambazaji maji Jijini, kwa gharama ya **Euro milioni 7.85**, ambapo upembuzi yakinifu umekamilika. Katika mwaka 2008/2009 usanifu wa mradi, pamoja na utayarishaji wa nyaraka za zabuni, utafanyika kwa ajili ya wilaya za Kinondoni, Temeke na Ilala.

108. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Serikali, kwa kushirikiana na Shirika la Maendeleo la Marekani (*Millenium Challenge Corporation - MCC*) ilikamilisha uchambuzi wa miradi itakayogharamiwa na Shirika hilo. Miradi mitatu ambayo itagharimu **Dola za Marekani milioni 66** ilipendekezwa. Miradi hiyo ni kama ifuatavyo:-

- (i) Kutoa msaada wa kiufundi wa kudhibiti uvujaji wa maji na maji yasiyolipiwa kwa *DAWASCO* na mamlaka ya maji ya mji wa Morogoro;
- (ii) Kupanua mtambo wa maji wa Ruvu Chini ili kuongeza uzalishaji wa maji kutoka uwezo wa sasa wa lita **milioni 180** kwa siku hadi lita **milioni 270**; na
- (iii) Kupanua na kukarabati miundombinu ya maji mjini Morogoro, ikiwa ni pamoja na chujio la maji la Mambogo na Mafiga. Chini ya mradi huo uzalishaji wa maji utaongezaka kutoka lita **milioni 23** hadi lita **milioni 33** kwa siku.

109. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu imeandaa nyaraka za mapendekezo (*Request for Proposal*) ya kuwapata wahandisi waelekezi watakaosanifu miradi inayogharimiwa na *MCC*. Katika mwaka 2008/2009 wahandisi waelekezi wataajiriwa na kuanza kazi ya usanifu wa miradi.

110. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu ilikamilisha usanifu wa awamu ya pili ya mradi wa maji wa Chalinze na kutayarisha nyaraka za zabuni za kuwapata makandarasi wa ujenzi. Katika mwaka 2008/2009 makandarasi wataajiriwa na kazi za kupanua mradi zitaanza, zikijumuisha ulazaji wa mabomba yenye urefu ya kilomita **401** kwenye vijiji **42**, kujenga vituo **viwili** vya kusukuma maji, ujenzi wa chujio moja na matanki **37** ya kuhifadhia maji.

Miundombinu ya Majisafi na Majitaka Mijini

111. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu kwa kushirikiana na Umoja wa Nchi za Ulaya (*EU*), na Benki ya Maendeleo ya Ujerumani (*KfW*), iliendelea kutekeleza miradi ya majisafi na majitaka katika miji ya Mbeya, Mwanza na Iringa, chini ya mpango wa kuboresha huduma za maji mijini (*Urban Regional Centers Program*). Katika kipindi cha mwaka 2007/2008 Wizara iliendelea kuboresha miundombinu ya majisafi na majitaka katika miji ya Mbeya, Mwanza, Iringa na Songea.

112. Mheshimiwa Spika, kwa mji wa Mbeya, Wizara ilikamilisha awamu ya kwanza ya ukarabati wa bomba kuu la maji la Majengo-Simike, kupanua vyanzo vya maji vya Mfwizimo-Nsoho, Nsoho-Majengo na Nzovwe. Mabomba ya kusambazia maji yenye urefu wa kilomita **44** yalitandazwa, pamoja na mabomba ya majitaka yenye urefu wa kilomita **1.5**. Vilevile, ilikamilisha taratibu za kumpata mkandarasi wa kuanza awamu ya pili ya ujenzi wa mradi.

113. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaanza utekelezaji wa awamu ya pili ya mradi huo kwa kupanua mtandao wa majisafi na majitaka katika maeneo ya Uyole, Iyunga na kujenga mabwawa ya majitaka eneo la Kalobe.

114. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu ilikamilisha awamu ya kwanza ya mradi wa kuboresha huduma za maji katika mji wa Mwanza. Kazi zilizotekelezwa ni pamoja na upanuzi wa chanzo cha maji cha *Capri Point* katika Ziwa Victoria, kupanua mtambo wa kuchuja maji, ufungaji wa pampu, ujenzi wa matanki **matano** ya kuhifadhi maji, vioskio **124** na ulazaji mtandao wa mabomba ya kusambaza majisafi wenye urefu wa kilomita **92** katika maeneo ya Ilemela, Nyakato, Pansiasi, Busweru, Igoma na Nyamanoro.

115. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itapitia upya nyaraka za zabuni ili kupata mkandarasi wa kuanza utekelezaji wa awamu ya pili. Awamu hiyo inayohusisha ukarabati na upanuzi wa miundombinu ya majitaka katika makazi yasiyo rasmi katika Jiji la Mwanza.

116. Mheshimiwa Spika, taratibu za kizabuni, ikiwa ni pamoja na tathmini, mahojiano na kuandaa mkataba wa kandarasi itakayohusu ukarabati na upanuzi wa mradi wa majisafi na majitaka katika mji wa Iringa zimekamilishwa. Katika mwaka 2008/2009, utekelezaji utahusisha kazi za upanuzi wa vyanzo vya maji vya Ndiuka na Kitwiru, upanuzi wa chujio, ujenzi wa matanki **11** ya kuhifadhi maji, ulazaji wa bomba kuu la urefu wa kilomita **19** na mabomba ya kusambaza maji yenye urefu wa kilomita **120**.

117. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2007/2008, Wizara yangu pia, iliendelea kutekeleza kazi za uimarishaji wa miundombinu ya majisafi na majitaka katika mji wa Songea. Kwa mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea na utekelezaji wa mradi huo, ikiwa ni pamoja na kuunganisha wateja kwenye mtandao wa majitaka na upanuzi wa mtandao wa majisafi.

118. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Benki ya Kiarabu kwa Maendeleo ya Afrika (*BADEA*), na Umoja wa Nchi zinazozalisha Mafuta kwa Wingi Duniani (*OPEC*), ilikamilisha maandalizi kwa ajili ya ukarabati na upanuzi wa mradi wa majisafi katika Mji wa Singida. Kazi zilizotekelezwa ni pamoja na kupitia taarifa ya usanifu wa mradi na kuajiri mkandarasi atakayeanza ujenzi. Katika mwaka 2008/2009, ujenzi wa mradi huo utanza.

119. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Serikali ya Uswisi, kupitia shirika lake la *SECO*, ilifanya upembuzi yakinifu kwa ajili ya kupanua na kukarabati mifumo ya majisafi ya manispaa ya Tabora. Utekelezaji ulihusisha pia, kubadilisha mtandao wa mabomba ya kusambaza maji kwenye makazi mapya ya manispaa ya Dodoma, ikiwa ni pamoja na kuanza kuweka mtandao mpya wa mabomba eneo la Chuo Kikuu cha Dodoma. Katika kipindi hicho, Wizara yangu kwa msaada wa Serikali ya Jamhuri ya Watu wa China, iliendelea na juhudi za kupunguza uvujaji wa maji na kupanua mtandao wa maji katika manispaa ya Dodoma. China imetoa msaada wa mabomba yenye urefu wa kilomita **87** na viungio vyake, vyenye gharama ya **Dola za Marekani 560,000**.

120. Mheshimiwa Spika, mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea na ukarabati na upanuzi wa miundombinu ya majisafi na majitaka katika Miji ya Dodoma na Tabora, ambapo kiasi cha **Shilingi milioni 400** zitatolewa na *SECO* na Serikali itatoa **Shilingi bilioni 1.5**.

121. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu kwa kushirikiana na Serikali ya Ufaransa, kupitia Shirika lake la Maendeleo la *AFD*, iliandaa nyaraka za mapendekezo (*Request for Proposal*) ya kumpata mtaalam mwelekezi. Mtaalam huyo atasanifu na kuandaa nyaraka za zabuni kwa ajili ya ujenzi wa mifumo ya majisafi katika miji ya Musoma na Bukoba. Kazi hizo zitakamilika mwaka 2008/2009, na ujenzi kuanza 2009/2010.

Mradi wa Maji kutoka Ziwa Victoria hadi Kahama-Shinyanga

122. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea na ujenzi wa mradi wa kutoa Maji Ziwa Victoria kwenda miji ya Kahama, Shinyanga na Vijiji **54** vilivyo kando ya bomba kuu. Utekelezaji wa mradi huo ulikuwa kama ifuatavyo:-

- (i) Ulazaji wa bomba kuu kutoka Solwa hadi Kahama na Shinyanga na mabomba ya usambazaji maji katika Miji ya Kahama na Shinyanga umekamilika;
- (ii) Upanuzi wa kituo cha umeme cha Bulyanhulu na ujenzi wa njia ya umeme kutoka Bulyanhulu hadi kwenye mitambo ya Ihelele umekamilika;
- (iii) Mitambo ya Ihelele ya kusafisha na kuua vijidudu kwenye maji imefanyiwa majaribio;

- (iv) Kazi ya kujenga matanki na kulaza mabomba kwa ajili ya kuvipatia maji vijiji **tisa** katika Wilaya ya Misungwi, **10** Shinyanga Vijijini na **20** katika Wilaya ya Kahama imefikia **asilimia 50**;
- (v) Mamlaka ya kuendesha mradi wa maji wa Kahama Shinyanga, itakayojulikana kama *Kahama Shinyanga Water Supply Authority* (KASHWASA) imeanzishwa kisheria na taratibu za kuiendesha Mamlaka zinakamilishwa; na
- (vi) Mradi mzima kwa sasa unafanyiwa majaribio ya mwisho (*Final Testing*). Zoezi hili litachukua kipindi cha miezi **miwili** hadi Septemba 2008. Kazi ya uunganishaji wateja kwenye mtandao itachukua kipindi cha miezi **mitatu** zaidi.

123. Mheshimiwa Spika, baada ya kukamilika kwa ujenzi wa mradi wa majisafi wa Kahama-Shinyanga kwa kiwango kikubwa, katika mwaka 2008/2009 Wizara itakamilisha ujenzi wa matanki na kulaza mabomba kwa ajili ya vijiji vyote **54** (vijiji **tisa** katika Wilaya ya Misungwi, **10** Shinyanga Vijijini, **20** katika Wilaya ya Kahama na **15** wilaya ya Kwimba). Kazi ya kuunganisha wateja kwenye mfumo mpya wa usambazaji maji kwa miji ya Kahama na Shinyanga itaanza. Vilevile, mamlaka ya kusimamia uendeshaji wa mradi huo ya *Kahama Shinyanga Water Supply Authority* (KASHWASA), itaanzishwa rasmi, na itaimarishwa ili iweze kutoa huduma endelevu. Mamlaka za maji za miji ya Kahama na Shinyanga na vijiji **54** watajengewa uwezo ili kusimamia uendeshaji wa mradi.

124. Mheshimiwa Spika, kuanzia mwaka 2006, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Shirika la Umoja wa Mataifa la Makazi (*UN-HABITAT*) imeendelea kutekeleza mradi wa majisafi na usafi wa mazingira katika miji ya Bukoba, Bunda, Geita, Musoma, Sengerema, Muleba na katika mji mdogo wa Mtukula. Katika mwaka 2007/2008, awamu ya kwanza ya mradi ilitokelezwa katika miji ya Bukoba, Muleba na Mtukula ambapo ilihusisha ukarabati na upanuzi wa mitandao ya maji, ujenzi wa vioski, ununuzi wa dira za maji, uboreshaji wa vyanzo vya maji na kuboresha usafi wa mazingira. Awamu ya kwanza itagharimu **Dola za Marekani milioni 4.9**. Katika mwaka 2008/2009, utekelezaji wa mradi huo utaendelea.

Huduma ya Majisafi na Majitaka Jijini Dar es Salaam na Miji ya Kibaha na Bagamoyo

125. Mheshimiwa Spika, Wizara, kupitia *DAWASA* inaendelea kutekeleza mradi wa uboreshaji wa miundombinu ya majisafi na majitaka Jijini Dar es Salaam (*Dar es Salaam Water Supply and Sanitation Project, DWSSP*). Mradi huo ulianza kutekelezwa mwaka 2003 na unatarajiwa kukamilika mwezi Desemba 2009. Kazi zilizotekelezwa chini ya mradi huo kwa mwaka 2007/2008 ni zifuatazo:-

- (i) Kuiongezea *DAWASCO* uwezo wa kujiendesha kwa kuipatia **Shilingi bilioni 2**;
- (ii) Kukarabati mitambo ya kusafishia maji Ruvu Juu, Ruvu Chini na Mtoni ambapo utekelezaji wake umefikia **asilimia 85**;
- (iii) Kukarabati mabomba makuu yanayosafirisha maji kutoka matanki ya kuhifadhi maji ya Kimara na Chuo Kikuu umekamilika. Vilevile, tanki jipya lenye mita za ujazo **5,000** limejengwa eneo la Wazo na linatumika;
- (iv) Kubadilisha mabomba ya kusambaza maji umbali wa kilomita **84** ili kurahisisha usambazaji wa maji;
- (v) Kukarabati mtandao wa kusambazia maji ambapo mabomba ya urefu wa kilomita **316** yalilazwa na wateja **35,000** waliunganishiwa maji;
- (vi) Kukarabati mfumo wa majitaka kwa kulaza mabomba mapya yenye urefu wa kilomita **66**;
- (vii) Kulaza bomba kuu la kumwaga majitaka baharini lenye urefu wa kilomita **1.04**;
- (viii) Kukarabati mabwawa ya majitaka katika maeneo ya Mabibo, Lugalo, Ukonga, Buguruni, Mikocheni, Vingunguti na Kurasini umefanyika na kufikia **asilimia 85**; na
- (ix) Ujenzi wa miradi ya maji na usafi wa mazingira pembezoni mwa Jiji la Dar es Salaam umeendelea kutekelezwa ambapo miradi **16** kati ya **33** imekamilika.

126. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu pia, katika kuboresha huduma za maji Jijini Dar es Salaam ilichimba visima virefu **vitatu** vya uchunguzi na **vitatu** vya uzalishaji huko Kimbiji na Mpera wilayani Mkuranga na Mpiji wilayani Bagamoyo. Visima vya Mpera na Kimbiji vimegundulika kuwa na maji mengi. Uchunguzi wa kina wa kutathmini wingi wa maji hayo na wakati huohuo kusanifu mfumo utakaofikisha maji kwa wakazi wa Dar es Salaam na Wilaya ya Mkuranga unaendelea.

Shauri la Usuluhishi la DAWASA

127. Mheshimiwa Spika, mwaka wa jana, Wizara ililiarifu Bunge lako Tukufu kuhusu mashauri mawili yaliyofunguliwa kwenye vyombo vya utatuzi wa migogoro ya kimataifa. Kampuni ya *City Water Services Ltd* ilifungua shauri la madai dhidi ya DAWASA na kampuni mama ya *City Water Service Ltd ya Biwater Gauff Tanzania Ltd (BGT)*, ilifungua shauri la madai dhidi ya Serikali kwa kuvunja isivyo halali mkataba wa kuendesha huduma za maji katika Jiji la Dar es salaam.

Shauri hilo la *City Water Ltd* dhidi ya DAWASA lilikuwa chini ya chombo cha kusuluhisha migogoro ya mikataba ya kibiashara *UNCITRAL (United Nations Commission of International Trade Law)*, wakati shauri la kampuni ya *BGT* dhidi ya Serikali limefunguliwa kwenye chombo cha usuluhishi wa migogoro ya vitega uchumi cha kimataifa (*International Centre for Settlement of Investments Disputes - ICSID*).

128. Mheshimiwa Spika, tarehe 31 Desemba 2007, *UNCITRAL* ilitoa uamuzi wa shauri kati ya DAWASA na *City Water Services Ltd* dhidi ya DAWASA ambapo DAWASA ilishinda. Kutokana na uamuzi huo kampuni ya *City Water Service Ltd* imeamriwa kuilipa DAWASA **Shilingi bilioni 7**, pamoja na gharama za kuendesha kesi na riba. Taratibu za kufuatilia madai ya hukumu hiyo zinaendelea kupitia wakili aliyeteuliwa na Serikali kusimamia shauri hilo. Kuhusu shauri lililo chini ya *ICSID* usikilizaji wake umekamilika lakini uamuzi bado haujatolewa.

Mamlaka ya Udhhibiti wa Huduma za Nishati na Maji (EWURA)

129. Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Udhhibiti wa Huduma za Nishati na Maji (*EWURA*) ambayo inasimamiwa na Wizara yangu, ilianzishwa chini ya **Sura ya 414 ya Sheria za Tanzania**. Ilianza kazi mwezi Juni 2006. *EWURA* hudhibiti bei na hutoa leseni kwa watoa huduma katika Sekta za Maji na nishati baada ya waombaji kukamilisha masharti yanayolenga katika kuchochea ongezeko la tija. *EWURA* husimamia uwekezaji, ubora wa huduma na ushindani katika Sekta za Maji na Nishati. Katika mwaka 2007/2008, *EWURA* ilitekeleza yafuatayo;

- (i) Kujenga mifumo ya kitaasisi na kimenejimenti kwa kuajiri watumishi wenye sifa na kuwapa mafunzo ili kuwajengea uwezo; na
- (ii) Kutoa elimu kwa wananchi kuhusu masuala mbalimbali katika sekta inazozisimamia.

130. Mheshimiwa Spika, *EWURA* pia, iliendelea kutekeleza jukumu la kukagua miundombinu ya maji, umeme, gesi asilia na bidhaa za petroli kwa lengo la kuhakiki usalama, ubora wa huduma zitolewazo. Katika mwaka 2007/2008, *EWURA* ilikagua miundombinu ya Mamlaka za Maji Mijini, miradi mipya ya kuzalisha umeme na vituo vya mafuta. Mwaka 2008/2009, *EWURA* itaimarisha ukaguzi huo ili kulinda usalama wa watu na mali zao.

131. Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Sekta ya Maji, *EWURA* inadhibiti bei za huduma za maji kwa lengo la kulinda maslahi ya watumiaji na mamlaka zinazotoa huduma hizo. Katika mwaka 2007/2008, *EWURA* ilipokea na kuchambua maombi **tisa** ya kupandisha bei za maji kwa Mamlaka za Dodoma, Moshi, Musoma, Songea, Mwanza, Singida, Tanga, Mbeya na Iringa. Katika mwaka 2008/2009, *EWURA* itaendelea kupokea, kuchambua na kuyatolea maamuzi maombi yaliyowasilishwa na yatakayowasilishwa. Mamlaka zote za miji ya mikoa zina leseni ya muda na kwa sasa zinakamilisha taratibu za kupata leseni kamili.

(d) Programu Ndogo ya Kuimarisha na Kuzijengea Uwezo Asasi za Sekta ya Maji

132. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Washirika wa Maendeleo, imeanza kutekeleza Programu ndogo ya Kuimarisha na Kuzijengea Uwezo Asasi za Sekta ya Maji ngazi ya kitaifa, mikoa na

wilaya. Katika mwaka 2007/2008, Wizara ilikamilisha maandalizi ya mipango na mikakati ya kuzijengea uwezo Taasisi zake na Sekretarieti za Mikoa katika kusimamia Programu kwa kutekeleza yafuatayo:-

- (i) Kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa wataalam **300** wa Wizara na Sekretarieti za Mikoa yaliyolenga kuwajengea uwezo wa kutekeleza majukumu kulingana na mahitaji ya Programu;
- (ii) Kuandaa taratibu za zabuni za kuwezesha ukarabati na upanuzi wa ofisi za Wizara;
- (iii) Kuandaa taratibu za zabuni za kuwezesha ununuzi wa vitendea kazi kwa ajili ya matumizi ya Wizara na Sekretarieti za Mikoa;
- (iv) Kuandaa taratibu za kuwezesha uboreshaji wa mfumo wa mawasiliano na upashanaji wa habari na kuimarisha Vitengo vipya vinavyosimamia na kuratibu mawasiliano;
- (v) Kuainisha vipaumbele vitakavyotumika kuandaa mwongozo utakaosimamia uandaaji wa mipango ya kujenga uwezo katika ngazi zote za utekelezaji wa Programu; na
- (vi) Kuwajengea uwezo Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Ujenzi wa Mabwawa, *EWURA*, Chuo cha Maji, na Bohari ya Maji Kurasini.

133. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kukamilisha taratibu za ununuzi zitakazowezesha kuanza usanifu, ukarabati na upanuzi wa ofisi za Wizara. Magari **50** na seti za kompyuta **120** na vifaa vingine vitanunuliwa na kusambazwa kwa watekelezaji ngazi ya Wizara na Mikoa. Wizara itaandaa mwongozo wa mipango ya kujenga uwezo kwa kutumia vipaumbele vilivyoainishwa katika ngazi zote za utekelezaji wa Programu. Katika juhudi za kujenga uwezo, Wizara pia, itatekeleza kazi zifuatazo:-

- (i) Kukamilisha na kuanza kutekeleza mpango wa mafunzo ya muda wa kati (miaka 3) wa Wizara. Jumla ya Watumishi **1,200** wa Wizara na taasisi zake, ikiwa ni pamoja na Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Ujenzi wa Mabwawa, Chuo cha Maji na Bohari Kuu ya Maji na Maafisa wa Maji katika Sekretarieti za Mikoa watapatiwa mafunzo;
- (ii) Kusambaza mwongozo wa kujenga uwezo kisekta na kuhamasisha wadau kuzingatia mwongozo huo katika kuandaa mipango yao; na
- (iii) Kuimarisha ushiriki wa taasisi zisizo za kiserikali katika kusambaza, kuhamasisha na kufuatilia utekelezaji wa Mikakati ya Maendeleo ya Sekta za Maji na Umwagiliaji.

Chuo cha Maji

134. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kupitia Chuo cha Maji, ina jukumu la kujenga uwezo wa wataalam wa fani ya ufundi katika uendelezaji na usimamizi wa matumizi ya rasilimali za maji. Katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kuboresha miundombinu na mazingira ya Chuo ili kukiwezesha kutoa mafunzo ya ufundi katika mfumo wa tuzo za kitaifa za elimu ya ufundi (*National Technical Award - NTA System*). Utekelezaji huo ulizingatia maelekezo na mapendekezo ya Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi (*National Council for Technical Education - NACTE*).

135. Mheshimiwa Spika, hatua zilizochukuliwa katika kuboresha Chuo ni pamoja na kuandaa taratibu za awali za kununua vifaa na nyenzo muhimu na ukarabati wa Mabweni **manne**. Jumla ya wanafunzi **61** walisajiliwa katika mafunzo ya stahhada na wanafunzi **200** katika mafunzo ya ufundi stadi. Wizara, kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Serikali ya Ujerumani, kupitia Shirika la *GTZ*, imekamilisha mchakato wa kukiwezesha Chuo cha Maji kuwa Wakala. Mpango Mkakati wa Muda wa Kati wa Chuo cha Maji kama Wakala, unahusu, pamoja na mambomengine, yafuatayo:-

- (i) Kutoa mafunzo yanayomwezesha mhitimu kuwa na ujuzi wa kutosha katika Sekta ya Maji;

- (ii) Kutafiti na kutoa ushauri wa kitaalam katika kutatua matatizo ya Sekta ya Maji; na
- (iii) Kuimarisha ufanisi katika uendeshaji na utawala wa Chuo ili kutoa huduma bora kwa wadau.

136. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2008/2009, Wizara yangu kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Washirika wa Maendeleo, kupitia *WSDP*, itaendelea kutekeleza mapendekezo yaliyoainishwa kwenye Mkakati wa Muda wa Kati (*Medium Term Strategic Plan*) na Mpango wa Uendeshaji wa Wakala wa Chuo cha Maji (*Business Plan*) ikiwa ni pamoja na kukamilisha yafuatayo:-

- (i) Kubadili Jina la Chuo kutoka *Water Resources Institute (WRI)* na kuwa *Water Development and Management Institute (WDMI)*;
- (ii) Kuboresha mazingira ya Chuo, ikiwa ni pamoja na kukarabati na kujenga miundombinu na majengo mapya;
- (iii) Kupandisha hadhi na viwango vya taaluma kwa kutoa wataalam wa fani ya ufundi sanifu na uhandisi katika uendelezaji na usimamizi wa rasilimali na matumizi ya maji pamoja na kuongeza idadi ya wanafunzi wapya wa stahhada kutoka **60** na kuwa **300** kwa mwaka;
- (iv) Kuandaa mpango wa muda wa kati na muda mrefu wa maendeleo ya watumishi wa Wakala na kuanza utekelezaji wake ili kukidhi mabadiliko ya uendeshaji na utendaji;
- (v) Kuboresha mifumo ya taarifa za kimenejimenti na teknolojia ya mawasiliano kwa njia ya kompyuta;
- (vi) Kuimarisha utafiti na ushauri wa kitaalam katika nyanja mbalimbli za Sekta ya Maji; na
- (vii) Kuboresha mitaala ya stahhada na kuandaa mitaala ya shahada katika fani ya maji na kuwasilisha *NACTE* kwa ajili ya ithibati.

SEKTA YA UMWAGILIAJI

137. Mheshimiwa Spika, Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo (*ASDP*), inatekeleza Mkakati wa Maendeleo ya Sekta ya Kilimo (*Agricultural Sector Development Strategy – ASDS*), ambao umezingatia malengo ya MKUKUTA na malengo ya Milenia. Katika utekelezaji wa *ASDP*, malengo makuu yaliyoainishwa ni pamoja na kuongeza tija mara mbili katika kilimo na mapato ya wakulima na kuwawezesha wakulima kupata mafunzo ya teknolojia za kisasa. Kilimo cha umwagiliaji kimeonekana kuwa na mchango mkubwa na katika kufikia azma hiyo. Sekta ya Umwagiliaji imepewa kipaumbele katika Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo. Sekta hiyo itachangia mabadiliko katika uzalishaji wa mazao ya kilimo na kuchangia kwa kiasi kikubwa kuongeza uhakika wa chakula na kupunguza umaskini.

138. Mheshimiwa Spika, maendeleo ya kilimo cha umwagiliaji yanatekelezwa kwa kiwango kikubwa katika ngazi ya Wilaya kupitia, Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya (*District Agricultural Development Plans – DADPs*), ambapo **asilimia 75** ya mahitaji yote ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo ni kwa ajili ya kutekeleza kilimo cha umwagiliaji wilayani. Katika Programu hiyo, pamoja na kutenga fedha kwa ajili ya Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya, zipo fedha za nyongeza ambazo miradi inayoanzishwa chini ya *DADPs* inaweza kupatiwa ili kuziba pengo la fedha kutoka Halmashauri kwa lengo la kukamilisha utekelezaji. Fedha hizo zinatoka kwenye Mfuko wa Kuendeleza Umwagiliaji katika ngazi ya Wilaya (*District Irrigation Development Fund – DIDF*). Fedha hizo hutolewa kama nyongeza kwa miradi iliyo chini ya *DADPs*, ambayo, mara nyingi, hupatiwa kiwango kidogo cha fedha za utekelezaji kutokana na ufinyu wa bajeti. Vilevile, upo Mfuko wa Kuendeleza Umwagiliaji Ngazi ya Taifa (*National Irrigation Development Fund – NIDF*) ambao unatumika kugharamia uendelezaji wa miundombinu ya umwagiliaji yenye gharama kubwa zaidi.

139. Mheshimiwa Spika, utaalam unahitajika katika kutayarisha miradi ya umwagiliaji ili iwekwe kwenye Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya. Ofisi za Kanda za Umwagiliaji zinatoa utaalam huo kwa Halmashauri katika utayarishaji wa miradi, ikiwa ni pamoja na miongozo ya jinsi ya kuibua miradi hiyo. Kwa utaratibu huo, Sekta ya Umwagiliaji imeweza kuhamasisha na kuwapa uwezo wadau hao kuandaa na kutekeleza miradi ya umwagiliaji ambayo ni muhimu kwa kuzingatia hali ya mabadiliko ya upatikanaji wa mvua ambazo siyo za uhakika. Miundombinu ya umwagiliaji iliyoboreshwa imewezesha kuongezeka kwa uzalishaji wa mazao kwa kiwango kikubwa na hivyo kuchangia katika kupunguza umaskini. Kuboreshwa kwa miundombinu ya umwagiliaji kumeongeza ufanisi katika matumizi ya maji na kuimarisha matumizi endelevu ya rasilimali na hifadhi ya mazingira katika skimu za umwagiliaji.

140. Mheshimiwa Spika, kutokana na hali hiyo, Sekta ya Umwagiliaji chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo, ina changamoto ya kuongeza uzalishaji wa mazao na matumizi ya teknolojia mbalimbali za umwagiliaji kwenye maeneo yenye uhaba wa mvua. Sekta ya Umwagiliaji imepanga kujenga miundombinu ya umwagiliaji kwenye mikoa yenye uhakika wa maji ambayo ni Morogoro, Mbeya, Iringa, Rukwa na Ruvuma. Lengo la utekelezaji huo ni kuchangia katika kuifanya mikoa hiyo kuendelea kuwa wazalishaji wakubwa wa mazao ya chakula nchini.

141. Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa maendeleo ya Sekta ya Umwagiliaji katika mwaka 2007/2008 ulilenga katika maeneo yafuatayo:-

- (i) Upembuzi yakinifu na usanifu wa skimu za umwagiliaji;
- (ii) Uendelezaji wa miundombinu ya umwagiliaji;
- (iii) Ukamilishaji wa uendelezaji wa skimu za umwagiliaji kwa njia ya kuvuna maji ambazo zilianza kutekelezwa kabla ya *ASDP*;
- (iv) Kutoa mchango wa kitaalam katika kuanzisha na kusimamia utekelezaji wa miradi ya kuendeleza umwagiliaji chini ya *DADPs*;
- (v) Kuhamasisha na kuendeleza matumizi ya teknolojia za umwagiliaji zenye ufanisi wa juu katika matumizi ya maji;

- (vi) Maandalizi ya Sera ya Taifa ya Umwagiliaji;
- (vii) Mafunzo kwa watumishi na wakulima katika maeneo mbalimbali yanayohusu uendelezaji wa Sekta ya Umwagiliaji; na
- (viii) Kusimamia utekelezaji wa majukumu ya Wizara katika kuendeleza umwagiliaji.

142. Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa malengo ya Sekta ya Umwagiliaji, changamoto zilizopo ni pamoja na:

- (i) Miundombinu duni ya umwagiliaji;
- (ii) Uhaba wa wataalam na vitendea kazi, hasa katika ngazi ya Halmashauri za Wilaya;
- (iii) Udhaifu wa vyama vya umwagiliaji katika kusimamia utunzaji na uendeshaji wa miundombinu ya umwagiliaji; na
- (iv) Uwekezaji mdogo katika Sekta ya Umwagiliaji.

143. Mheshimiwa Spika, maeneo ya kipaumbele katika kuendeleza umwagiliaji kwa mwaka 2008/2009 ni pamoja na:-

- (i) Kukarabati skimu za umwagiliaji za wakulima wadogo na kuweka mazingira ya kuvutia uwekezaji katika kilimo cha umwagiliaji cha kibiashara kwa mashamba ya kati na makubwa;
- (ii) Kuboresha miundombinu, hasa ile ambayo imeharibiwa na mafuriko;
- (iii) Kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa maeneo yanayofaa kwa umwagiliaji;
- (iv) Kutumia uzoefu wa kuendeleza miundombinu ya umwagiliaji kwa njia ya kuvuna maji ambao umepatikana katika maeneo mbalimbali na kuleta mafanikio, kama vile miradi ya kuvuna maji ya: Mradi Shirikishi wa Wakulima wa Mara (*Mara Farmers Initiative Project-MARAFIP*) na Programu Shirikishi ya Kuendeleza Umwagiliaji (*Participatory Irrigation Development Programme -PIDP*);
- (v) Kuhakikisha matumizi ya teknolojia mbalimbali za umwagiliaji zenye tija na ufanisi katika matumizi ya maji;
- (vi) Kujenga mabwawa ya kuhifadhi maji kwa matumizi ya umwagiliaji, mifugo na binadamu;
- (vii) Kuhamasisha matumizi ya maji ardhini kwa umwagiliaji na matumizi mengine;
- (viii) Kuangalia maeneo ya utafiti wa matumizi bora ya maji bila kusahau hifadhi ya mazingira;
- (ix) Maandalizi ya Mkakati wa Umwagiliaji pamoja na Sheria ya Umwagiliaji;
- (x) Mafunzo kwa watumishi na wakulima katika maeneo mbalimbali yanayohusu uendelezaji, uendeshaji na utunzaji wa miundombinu ya umwagiliaji; na
- (xi) Kusimamia kwa ujumla utekelezaji wa majukumu ya Wizara katika kuendeleza umwagiliaji.

Uandaaji wa Skimu za Umwagiliaji

144. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu ilipanga kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa skimu za umwagiliaji zenye jumla ya eneo la **hekta 125,579**. Kati ya eneo hilo, skimu **116**, zenye eneo la **hekta 85,179**, sawa na **asilimia 68** ya eneo lililopangwa, zilitekelezwa. Utekelezaji huu ulifanyika katika Kanda zote **saba** za Umwagiliaji ambapo idadi ya skimu ni kama ifuatavyo:- Tabora **13**, Mwanza **10**, Manyara **30**, Mbeya **19**, Morogoro **38**, Kilimanjaro **tatu** na Mtwara **tatu**. Usanifu huo ulihusisha mabwawa **10** ambayo ujenzi wake utaanza mwaka huu wa fedha.

145. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kutayarisha na kuendeleza skimu za umwagiliaji kwa kufanya upembuzi yakinifu na usanifu ili ziweze kutafutiwa fedha za utekelezaji. Skimu za umwagiliaji **68** zenye ukubwa wa eneo la **hekta 200,000** zitatekelezwa (**Jedwali Na. 9 na 10**).

Uendelezaji wa Miundombinu ya Umwagiliaji

146. Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo, Wizara yangu ilipanga kuendeleza skimu za umwagiliaji zenye jumla ya eneo la **hekta 20,515** kwa kujenga miundombinu ya umwagiliaji. Jumla ya **hekta 15,300** zimeendelezwa kwa kujengewa miundombinu. Hii ni sawa na **asilimia 74.6** ya lengo lililokusudiwa (**Jedwali Na. 11**). Ujenzi wa mabwawa ya Mangisa (Mbulu) na Iyuhwa (Mpwapwa) na ukarabati wa mabwawa ya Ikoa (Dodoma) na Isikizya (Uyui) umekamilika. Vilevile, ujenzi wa mabwawa ya Ulyanyama (Sikonge) na Kisangwa (Bunda) umeanza na utaendelea katika mwaka 2008/2009.

147. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itakarabati na kuendeleza jumla ya skimu za umwagiliaji **25** zenye eneo la **hekta 16,406**. Eneo hilo litajumuisha skimu za umwagiliaji zilizoibuliwa na wananchi na kupewa fedha kupitia Mipango ya Wilaya ya Maendeleo ya Kilimo na zile zilipopewa fedha kutoka Mpango wa Pamoja wa Msaada wa Chakula kati ya Tanzania na Japan (*Tanzania/Japan Food Aid Counterpart Fund - FADF*) kama ilivyoainishwa kwenye (**Jedwali Na. 12**). Mabwawa **10** yenye maji ya kutosha kumwagilia **hekta 3,650** yatajengwa na baadhi kukarabatiwa katika kanda **4** za Umwagiliaji (**Jedwali Na. 13**).

148. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kushirikiana na Halmashauri za Wilaya katika kuendeleza teknolojia zinazotumia maji kwa ufanisi zaidi katika maeneo yaliyo pembezoni mwa Ziwa Victoria na Ziwa Nyasa. Utekelezaji huo utaenda sambamba na uhamasishaji katika kutumia pampu zinazoendeshwa kwa miguu, upepo, mionzi ya jua na mafuta ya dizeli kwa ajili ya kusukuma maji ya umwagiliaji na matumizi mengine.

Programu Shirikishi ya Kuendeleza Umwagiliaji

149. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu kwa kushirikiana na Shirika la Kimataifa la Maendeleo ya Kilimo (*International Fund for Agricultural Development – IFAD*), Serikali ya Ireland na Shirika la Mpango wa Chakula Duniani (*World Food Program - WFP*), ilikamilisha utekelezaji wa Programu Shirikishi ya Kuendeleza Umwagiliaji (*Participatory Irrigation Development Programme - PIDP*). Programu hiyo ambayo ilianza 2000/2001 inatekelezwa katika mikoa yenye ukame zaidi ambayo ni Dodoma, Singida, Manyara, Mwanza, Tabora na Shinyanga. Katika kipindi cha utekelezaji, maeneo yenye jumla ya **hekta 15,307**, yaliyohusisha skimu **46** yaliendelezwa. Idadi ya skimu zilizoendelezwa katika wilaya ni Babati **tatu**, Dodoma **saba**, Igunga **tatu**, Iramba **mbili**, Kwimba **nne**, Manyoni **sita**, Maswa **moja**, Mbulu **nne**, Mpwapwa **moja**, Misungwi **tatu**, Nzega **sita** na Shinyanga **sita**. Katika kukamilisha awamu ya mwisho ya Programu hiyo, kwa mwaka 2007/2008, eneo la **hekta 1,346** liliendelezwa, lililohusisha skimu **sita** katika wilaya za Igunga **moja**, Kwimba **moja**, Mbulu **moja**, Misungwi **mbili** na Mpwapwa **moja**.

150. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kuhamasisha matumizi ya teknolojia mbalimbali za umwagiliaji, ikiwa ni pamoja na kuvuna maji ya mvua.

Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya

151. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kusimamia utekelezaji wa miradi ya umwagiliaji iliyoibuliwa na wakulima na kupitia taratibu ambazo ziliwezesha Halmashauri za Wilaya kuandaa Mipango ya Maendeleo ya Kilimo ya Wilaya inayojumuisha umwagiliaji. Wataalam wa Kanda za Umwagiliaji wameendelea kutoa ushauri wa kitaalam katika usimamizi wa utekelezaji wa miradi kwa watendaji wa wilaya, ikiwa ni pamoja na utayarishaji wa miradi itakayoingizwa kwenye *DADPs*.

152. Mheshimiwa Spika, kutokana na ushauri wa kitaalam uliotolewa na Kanda za Umwagiliaji kwa Halmashauri, skimu za umwagiliaji **91** zilifuzu kupata fedha kupitia *DADPs*. Kati ya hizo, skimu **44** zilipata fedha za nyongeza kutoka katika Mfuko wa Kuendeleza Umwagiliaji ngazi ya Wilaya (*DIDF*).

153. Mheshimiwa Spika, mwaka 2008/2009, kwa kutumia wataalam waliopo katika Kanda za Umwagiliaji, Wizara yangu itaendelea kutoa utaalum kwa Halmashauri katika kuandaa na kusimamia utekelezaji wa miradi ya umwagiliaji chini ya *DADPs*.

Matumizi ya Teknolojia za Umwagiliaji zenye Ufanisi

154. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea na uhamasishaji na uendelezaji wa matumizi ya teknolojia ya umwagiliaji kwa njia ya matone (*drip irrigation*). Teknolojia hiyo ina ufanisi mkubwa katika matumizi ya maji. Utekelezaji ulifanyika kupitia Mradi wa Kuendeleza Wakulima wadogo unaofadhiliwa kwa pamoja kati ya Serikali, Shirika la Chakula Duniani na Serikali ya Japan. Utekelezaji ulifanyika kwa kuwafundisha wakulima namna ya kuvifunga vifaa vya umwagiliaji na kuwagawia vifaa hivyo ambavyo ni pamoja na seti za vifaa vya umwagiliaji wa matone **310**, pampu za miguu **220** na pampu za kutumia mafuta **200**. Vifaa hivyo vimegawiwa katika wilaya **22** katika Mikoa ya Kanda ya Ziwa. Mikoa hiyo na idadi ya wilaya zake ni: Kagera **sita**, Mara **nne**, Shinyanga **saba** na Mwanza **tano**.

155. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, maeneo yatakayoendelezwa kwa matumizi ya vifaa hivyo kwa kila mkoa katika ukanda wa Ziwa ni: Kagera **hekta 300**, Mara **hekta 250**, Shinyanga **hekta 320** na Mwanza **hekta 280**. Matumizi ya teknolojia hizo pamoja na utumiaji wa maji chini ya ardhi utaenezwa katika maeneo mbalimbali kwa kuzingatia uibuaji wa miradi ya wakulima wenyewe chini ya uongozi wa wataalam.

Maandalizi ya Sera ya Taifa ya Umwagiliaji

156. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu katika mwaka 2007/2008, iliendelea na utayarishaji wa Rasimu ya Sera ya Taifa ya Umwagiliaji. Kazi hii itaendelea kukamilishwa katika mwaka 2008/2009. Wizara pia, itaanza kuandaa mkakati wa umwagiliaji na rasimu ya sheria ya umwagiliaji.

Kujenga Uwezo kwa Wakulima na Wataalam

157. Mheshimiwa Spika, pamoja na utekelezaji katika maeneo hayo muhimu, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaandaa mafunzo kwa wakulima **300** katika fani za matumizi bora ya rasilimali ya maji, uendeshaji na utunzaji wa miundombinu ya umwagiliaji. Wataalam **50** katika ngazi mbalimbali watapewa mafunzo katika fani za matumizi bora ya rasilimali ya maji, upembuzi yakinifu na usanifu wa skimu za umwagiliaji. Fani nyingine ni usimamizi wa ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji, utafiti kuhusu teknolojia na masuala mbalimbali ya umwagiliaji. Wizara yangu itaimarisha usimamizi wa utekelezaji wa shughuli zote za umwagiliaji kwa kushirikiana na Halmashauri za Wilaya.

158. Mheshimiwa Spika, kutokana na uhaba wa wataalam wa fani ya umwagiliaji katika ngazi ya Halmashauri, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika, itasaidia kujenga uwezo wa Chuo cha Umwagiliaji cha Igurusi katika Wilaya ya Mbarali ili kiweze kutoa mafundi sanifu wa kutosha na wenye sifa zinazostahili.

H: MASUALA MTAMBUKA

Sheria Mpya ya Maji

159. Mheshimiwa Spika, Sera ya Maji ilipitishwa mwaka 2002. Mkakati wa Maendeleo ya Sekta ya Maji ulipitishwa rasmi mwezi Machi 2008. Sheria zilizopo, ambazo ni za zamani, hazikidhi mahitaji ya sasa kuhusu usimamizi na uendelezaji wa Sekta ya Maji. Wizara, kwa kushirikiana na wadau wengine, imeandaa rasimu ya sheria ya usimamizi na udhibiti wa rasilimali za maji na sheria ya huduma za maji na usafi wa mazingira. Ni nia ya Serikali kukamilisha matayarisho kwa sheria hizo ili zianze kutumika mwaka 2008/2009.

Uratibu wa Masuala ya Mazingira

160. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu ina wajibu wa kulinda vyanzo vya maji dhidi ya uchafuzi na kuhakikisha maji yanabakia na ubora wake ili kukidhi mahitaji mbalimbali. Katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira, iliendelea kutekeleza Mkakati wa Kuhifadhi Mazingira ya Ardhi na Vyanzo vya Maji. Kazi zilizotekelezwa ni kutambua vyanzo vya maji **10,423**, ambapo, kati ya hivyo, vyanzo **175** vimewekewa mipaka. Katika kuhakikisha utupaji wa majitaka katika mazingira unazingatia viwango vya ubora, Wizara yangu ilikagua miundombinu ya majitaka katika viwanda **20**, miundombinu ya majitaka ya manispaa za Dodoma, Arusha na Morogoro na katika Jiji la Dar es Salaam, na miundombinu ya majitaka ya hoteli **11** za kitalii katika mbuga za wanyama za Tarangire, Manyara na Ngorongoro.

161. Mheshimiwa Spika, mwaka 2008/2009, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Ofisi ya Makamu wa Rais na Halmashauri za Wilaya, itaendelea kubaini vyanzo vya maji na kuviwekea mipaka na kudhibiti matumizi holela ya maji katika kilimo cha umwagiliaji. Wizara itaendelea kuboresha mifereji ya kilimo cha umwagiliaji ili kutunza mazingira. Vilevile Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Makamu wa Rais-Mazingira, itaanza kutekeleza Mkakati wa Hatua za Haraka za Kuhifadhi Mazingira ya Bahari, Ukanda wa Pwani, Maziwa, Mito na Mabwawa.

162. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji na Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo ilifanya tathmini ya awali ya athari ya mazingira katika miradi **139** ya maji. Kati ya miradi hiyo mradi **mmoja** ulibainika kuhitaji tathmini ya kina. Mwaka 2008/2009, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira, itawajengea uwezo wataalam na waratibu wa mazingira wa Sekta ya Maji na Sekta ya Umwagiliaji. Wizara itaendelea kushirikiana na Ofisi ya Makamu wa Rais – Mazingira na Baraza la Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira (*NEMC*), katika masuala ya ubora wa maji. Wizara itashirikiana pia na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii katika maandalizi ya sera ya usafi wa mazingira. Wizara itaimarisha kitengo cha usimamizi wa mazingira katika Sekta ya Maji.

Habari, Elimu na Mawasiliano

163. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu iliendelea kuimarisha utaratibu wa kupashana habari, kutoa elimu na kuboresha mawasiliano baina ya Wizara, wadau wa Sekta za Maji na Umwagiliaji na wananchi. Katika mwaka 2007/2008, kazi zifuatazo zilitekelezwa:-

- (i) Kuandaa taarifa za kiutendaji na kisera kuhusu Sekta za Maji na Umwagiliaji kwa ajili ya kuelimisha umma kwa kupitia vipeperushi, tovuti, radio, magazeti na televisheni;
- (ii) Kuteua Afisa ambaye ni msemaji kwa niaba ya Wizara ambaye anahusika na utoaji wa taarifa za kiutendaji na kisera kwa vyombo vya habari na kuelimisha umma katika masuala hayo;
- (iii) Kushiriki katika maandalizi ya mbio za Mwenge wa Uhuru ambapo moja kati ya kaulimbiu za mwaka 2008 ni **Tutunze mazingira ya vyanzo vya maji na tutumie maji tuliyonayo vizuri kwa maendeleo yetu na uhai wa vizazi vijavyo**. Kaulimbiu hiyo itahamasisha wananchi kutunza vyanzo vya maji katika maeneo yao na kushiriki katika utekelezaji wa *WSDP*.

Katika mwaka 2008/2009, chini ya Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji, Wizara itaendelea kuimarisha kitengo hicho kwa kukiongezea rasilimali watu na vifaa ili kiweze kutekeleza kazi zake kwa ufanisi.

Mfumo wa Taarifa za Kimenejimenti

164. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu imedhamiria kuboresha mfumo wake wa utendaji na utoaji wa huduma kwa kutumia teknolojia ya habari na mawasiliano (*Information and Communication Technology*). Kwa mwaka 2007/2008, Wizara ilikamilisha taratibu za kumpata mtaalam mwelekezi wa kuandaa Mkakati wa Matumizi ya Teknolojia ya Mfumo wa Taarifa za Kimenejimenti (*Management Information System Strategy*) ili kuongeza matumizi endelevu ya teknolojia hiyo. Wizara iliendelea kuboresha mfumo wa mawasiliano ya ndani na nje kwa kupitia mtandao wa kompyuta, intaneti, simu, na tovuti ya Wizara.

165. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, kazi zifuatazo zitatekelezwa:-

- (i) Kuandaa Mpango Mkakati wa Mfumo wa Taarifa za Kimenejimenti,
- (ii) Kuanzisha mfumo wa kisekta wa taarifa za kimenejimenti na benki ya takwimu ili kuwezesha upatikanaji na utoaji wa taarifa na takwimu mbalimbali zilizo sahihi kuhusu rasilimali za maji na utoaji wa huduma za maji na umwagiliaji;
- (iii) Kuunganisha mfumo huo na benki za takwimu za Ofisi za Mabonde, Halmashauri, Ofisi za Mikoa, Mamlaka za Maji na Kanda za Umwagiliaji;
- (iv) Kutoa mafunzo ya teknolojia ya habari na mawasiliano kwa watumishi wa Sekta za Maji na Umwagiliaji katika ngazi zote; na
- (v) Kuanza utekelezaji wa Serikali Mtandao (*e-Government*) kupitia Mpango wa Uboreshaji wa Utumishi wa Umma, Awamu ya Pili (*Public Service Reform Program Phase II*).

Jinsia

166. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu inatambua umuhimu wa masuala ya jinsia katika kutekeleza malengo ya MKUKUTA na Sera ya Maji ya mwaka 2002. Katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea kutoa mafunzo ya masuala ya kijinsia kwa wataalam na wadau wa Sekta za Maji na Umwagiliaji. Lengo likiwa ni kuwajengea uwezo wa kuelewa, kubaini na kuainisha masuala ya kijinsia katika kutekeleza mipango ya maendeleo na uendeshaji. Jumla ya Watumishi **98** walipatiwa mafunzo ya muda mfupi kuhusu masuala ya jinsia kwa lengo la kuwawezesha wataalam na watendaji kuzingatia mahusiano ya kijamii na matokeo yake katika sera, mikakati na uendeshaji wa kisekta.

167. Mheshimiwa Spika, wanawake ndio wahusika wakuu katika Sekta ya Maji, ikiwa ni pamoja na utunzaji wa vyanzo vya maji na mazingira yake. Hata hivyo, ushiriki wao katika kupanga na kusimamia sera na mipango ya sekta hauna uwiano unaotakiwa. Idadi ya wajumbe wanawake, hasa kwenye Bodi za Maji za Miji midogo ya Wilaya na vyombo vya watumiaji maji, ni chini ya asilimia **30**. Katika mwaka 2007/2008, kulikuwa na ongezeko la ushiriki wa wanawake katika maamuzi kwenye mamlaka za Maji za Miji Mikuu ya Mikoa kutoka **asilimia 19** ya kipindi cha 2004-2007 hadi kufikia **asilimia 34** kwa kipindi cha 2007-2010 sawa na ongezeko la asilimia **15**. Ili kukabiliana na changamoto hiyo, Wizara imewawezesha wanawake wataalam wa Sekta za Maji na Umwagiliaji kujiendeleza kitaaluma, kuunda chombo chao na kuwapa uzoefu ili washike nafasi muhimu za uongozi katika Sekta.

168. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kuratibu na kusimamia utekelezaji wa Mkakati wa Kuendeleza Sekta za Maji na Umwagiliaji ikiwa ni utekelezaji wa Sera ya Maendeleo ya Wanawake na Jinsia ya mwaka 2000. Lengo ni kuhakikisha kuwa sera, mifumo ya uendeshaji na usimamizi wa sekta hizi unazingatia dhana ya usawa wa jinsia.

Vita Dhidi ya Rushwa

169. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliendelea na utekelezaji wa awamu ya pili ya Mkakati wa Kitaifa wa Kupambana na Rushwa. Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Kitengo cha

Utawala Bora pamoja na Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa iliendelea kuwaelimisha watumishi umuhimu wa kushiriki katika mapambano dhidi ya rushwa kupitia makala, vipeperushi na miongozo mbalimbali. Watumishi **200** wamepatiwa mafunzo kuhusu rushwa na utawala bora kupitia utaratibu huo. Kamati ya Ukaguzi ya Wizara na Bodi ya Usimamizi wa Manunuzi zimeimarishwa ili kuboresha utoaji wa huduma. Mpango wa utekelezaji wa kusimamia masuala ya Rushwa na Maadili umekamilika.

170. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2008/2009, Wizara yangu itaendelea kuimarisha mapambano dhidi ya rushwa katika Sekta za Maji na Umwagiliaji. Watumishi **400** kutoka katika idara, taasisi na asasi mbalimbali watapatiwa mafunzo kuhusu utawala bora. Wizara itaandaa mifumo ya ufuatiliaji ili kuziba mianya ya Rushwa, kuhamasisha watumishi na wadau kushiriki katika mapambano dhidi ya Rushwa, na kujenga utamaduni wa uadilifu na uwajibikaji.

UKIMWI

171. Mheshimiwa Spika, suala la mapambano dhidi ya **UKIMWI** limeendelea kupewa kipaumbele na limekuwa ni moja ya ajenda muhimu katika mipango ya sekta. Katika mwaka 2007/2008, Wizara yangu na taasisi zake iliendelea na utekelezaji wa mkakati wa mapambano dhidi ya **UKIMWI**. Jumla ya Watumishi **550** walipatiwa mafunzo ya namna ya kujikinga na maambukizi na kuhamasishwa kupima afya zao kwa hiari. Hadi Juni 2008, watumishi **watatu** walioathirika walijitokeza na walianza kupatiwa huduma, kwa kuzingatia Waraka wa Utumishi wa Umma **Na. 2** wa mwaka 2006.

172. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2008/2009 Wizara yangu itaendelea kusimamia na kuratibu utekelezaji wa maeneo muhimu yaliyoainishwa katika Mkakati wa Maendeleo ya Sekta ya Maji na Mkakati wa Maendeleo ya Sekta ya Kilimo. Masuala muhimu ya utekelezaji ni pamoja na kuendesha kampeni za kuhamasisha watumishi kujepusha na maambukizi ya **UKIMWI** pamoja na kushawishi upimaji wa hiari na kujitokeza kupata huduma kwa watakaogunduliwa wameambukizwa Virus vya **UKIMWI**. Wizara inatarajia kuendesha uchambuzi wa hali ya **UKIMWI** ili kupata takwimu za awali (*Baseline data*) katika kupanga mipango na ufuatiliaji wa hali ya **UKIMWI** katika Sekta za Maji na Umwagiliaji.

Maendeleo ya Watumishi

173. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu ina jumla ya watumishi **1,947**. Watumishi **1,765** ni wa Sekta ya Maji na Watumishi **259** ni wa Sekta ya Umwagiliaji. Mwaka 2007/2008, Wizara yangu iliajiri watumishi **52** na kuridhia Mikataba ya Ajira kwa mwaka mmoja na wahandisi ambao mamlaka zao za ajira hazikuweza kukamilisha taratibu za kuwapatia ajira za kudumu, ikiwa ni pamoja na kupata ikama za wataalam hao. Mikataba ya Wahandisi imeridhiwa kwa lengo la kuzijengea uwezo Halmashauri na Sekretarieti za Mikoa katika kutekeleza Programu ya Maendeleo ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini.

174. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2008/2009 Wizara yangu itaendelea kuboresha mazingira ya kazi kwa watumishi na wataalam wa Sekta ya Maji na Sekta ya Umwagiliaji kwa lengo la kuongeza ufanisi, ikiwa ni pamoja na kuboresha miundombinu na mifumo ya uendeshaji na usimamizi wa mipango ya kissekta. Wizara yangu inatarajia kuajiri jumla ya watumishi **75** wa kada mbalimbali na kuwapandisha vyeo watumishi **840** wenye sifa kwa kuzingatia Sera ya Menejimenti na Ajira, Kanuni za Utumishi wa Umma za mwaka 2003 na marekekebisho yake ya mwaka 2007.

175. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu, kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Washirika wetu wa maendeleo, kupitia awamu ya pili ya Programu ya Kuboresha Utumishi wa Umma, itatekeleza yafuatayo:-

- (i) Kupitia Mikataba wa Huduma kwa Mteja ili kubaini matatizo yaliyoathiri utekelezaji na kuweka viwango vinavyotekelezeka ikiwa ni pamoja na kujumuisha Sekta ya Umwagiliaji;
- (ii) Kutekeleza Mfumo wa Usimamizi wa Utendaji kazi kwa Matokeo (*OPRAS*); na
- (iii) Kuboresha mifumo ya uwekaji kumbukumbu za usimamizi na uendeshaji wa majukumu ya Wizara; na

- (iv) Kuongeza matumizi ya teknolojia ya habari katika ukusanyaji, uhifadhi na utunzaji kumbukumbu za Watumishi na Masijala.

I: SHUKRANI

176. Mheshimiwa Spika, napenda sasa kuchukua fursa hii kuwashukuru wale wote waliochangia kwa namna moja au nyingine katika kuiwezesha Wizara yangu kufanikisha majukumu yake. Nakiri kuwa mafanikio yaliyopatikana katika mwaka 2007/2008 ni jitihada za pamoja, ushirikiano na misaada ya kifedha na kitaalam kutoka kwa Washirika wa Maendeleo, ikiwa ni pamoja na nchi wahisani, mashirika ya misaada, taasisi zisizo za kiserikali, mashirika ya kidini na taasisi za kifedha. Napenda kuzishukuru Serikali za Ujerumani, Japani, Ufaransa, Jamhuri ya Watu wa China, Uholanzi, Denmark, Uswisi, Ireland, Ubelgiji, Uingereza, Korea ya Kusini, Sweden, Norway, Indonesia na Marekani. Vilevile, napenda kutoa shukrani kwa taasisi za fedha za kimataifa za Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo ya Afrika na Benki ya Kiarabu kwa Maendeleo ya Afrika, Benki ya Uwekezaji ya Umoja wa Ulaya, Umoja wa Nchi zinazouza Mafuta Duniani, Benki ya Maendeleo ya Ujerumani (*KfW*), Shirika la Maendeleo la Kiufundi la Ujerumani (*GTZ*), Umoja wa Ulaya, Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (*UNDP*), Shirika la Makazi Duniani (*UN Habitat*), Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Watoto (*UNICEF*), Shirika la Chakula la Umoja wa Mataifa (*FAO*), Shirika la Maendeleo la Kilimo (*IFAD*), Shirika la Mpango wa Chakula Duniani (*WFP*) na Shirika la Kimataifa la Nguvu za Atomiki (*IAEA*), kwa misaada na michango yao ya utaalum katika kufanikisha utekelezaji wa majukumu na malengo ya Wizara yangu.

177. Mheshimiwa Spika, nayashukuru pia, Mashirika ya kidini ya *World Islamic League*, Shirika la *Al Munadhanat Al Dawa Al Islamia*, Kanisa la Kiinjili la Kilutheri Tanzania, Kanisa la Kilutheri la Ujerumani na Kanisa Katoliki Tanzania, pamoja na Taasisi za *WaterAid*, Shirika la Kimataifa la Kuhifadhi Uasili (*IUCN*), *World Wide Fund for Nature (WWF)* na wale wote ambao kwa njia moja au nyingine wameendelea kuzisaidia Sekta za Maji na Umwagiliaji katika kutekeleza majukumu tuliyopewa. Naomba, kwa dhati kabisa, kupitia kwako Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kuwashukuru wote.

178. Mheshimiwa Spika, naomba, pia, nitumie fursa hii kutoa shukurani za pekee kwa wananchi wote na wadau wengine ambao sikuweza kuwataja mmoja mmoja kwa kushirikiana na Wizara yangu katika kutekeleza Sera ya Maji na Sera ya Kilimo. Pia, shukurani za pekee ziwaendee Waheshimiwa Wabunge wote kutokana na michango yao wanayotoa ndani na nje ya Bunge hili inayolenga kuboresha Sekta za Maji na Umwagiliaji nchini. Wizara yangu itaendelea kushirikiana nao kwa lengo la kuboresha hali ya maisha ya wananchi na uchumi wa Taifa kwa ujumla.

179. Mheshimiwa Spika, nitakuwa mnyimi wa fadhila nisipotoa shukrani za dhati kwa wananchi wa **Jimbo la Rungwe Mashariki** kwa ushirikiano mkubwa wanaonipa na kunivumilia pale ninaposhindwa kuwa nao kutokana na majukumu mengine ya Kitaifa yanayonikabili. Imani yao kwangu ni kubwa. Nami nitaendelea kuwatumikia kwa juhudi na bidii kwa kadri Mwenyezi Mungu atakavyonijalia. Vilevile, niwashukuru kwa niaba ya Naibu Waziri Wangu, **Mheshimiwa Christopher Kajoro Chiza** kwa wananchi wa **Jimbo la Buyungu** kwa ushirikiano wanaompatia katika kutekeleza majukumu ya jimbo lake na yale ya Kitaifa.

180. Mheshimiwa Spika, mwisho, lakini siyo kwa umuhimu, naomba kutoa shukurani zangu za dhati kwa Naibu Waziri wa Maji na Umwagiliaji, **Mheshimiwa Christopher Kajoro Chiza**, Mbunge wa Jimbo la Buyungu kwa msaada na ushirikiano wake. Aidha, napenda pia, nitoe shukrani zangu kwa Katibu Mkuu wa Wizara yangu, Bwana **Patrick Rutabanzibwa**, Naibu Katibu Mkuu, Bwana **Christopher Sayi**, Wakuu wa Idara, Viongozi wa Mashirika na Taasisi chini ya Wizara yangu pamoja na wataalam na watumishi wote kwa kujituma katika kusimamia utekelezaji wa majukumu tuliyopewa.

J: MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA 2008/2009

181. Mheshimiwa Spika, ili Wizara yangu iweze kutekeleza majukumu na malengo yaliyoelezwa katika hotuba hii, naomba kutoa hoja kwamba Bunge lako tukufu liidhinisha jumla ya **Shilingi 156,243,079,700** kwa ajili ya matumizi ya Wizara yangu kwa mwaka 2008/2009. Kati ya fedha hizo, Matumizi ya Kawaida ni **Shilingi 16,288,212,000** ambapo **Shilingi 6,722,686,000** ni Mishahara ya Watumishi (*PE*), na **Shilingi 9,565,526,000** ni fedha

za Matumizi Mengine (OC). Bajeti ya Maendeleo ni **Shilingi 139,954,867,700**, ambapo kati ya hizo **Shilingi 46,463,379,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 93,491,488,700** ni fedha za nje.

182. Mheshimiwa Spika, naomba tena nitoe shukrani zangu za dhata kwako na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii pia, inapatikana katika Tovuti ya Wizara yangu kwa anwani: www.maji.go.tz.

183. Mheshimiwa Spika, Maji ni Uhai. **Naomba kutoa Hoja.**

Hali ya Utoaji wa Huduma ya Maji Vijijini Hadi Kufikia Desemba 2007

Na	Mkoa	Vijiji kwenye Mkoa	Vijiji vyenye Kamati za Maji	Idadi ya Mifuko ya Maji	Kiasi cha Fedha katika Mifuko ya Maji	Idadi ya Watu kwa mwaka 2002	Ongezeko kwa mwaka	Idadi ya Watu kwa mwaka 2007	Idadi ya Watu vijijini kwa mwaka 2007	Wanaopata Huduma ya Maji	Asilimia ya Huduma ya Maji Vijijini
1	Dodoma	490	410	349	196,965,041	1,698,996	2.3	1,903,577	1,651,228	1,236,636	74.89
2	Arusha	299	203	141	377,334,035	1,292,973	4	1,573,099	1,316,166	839,179	63.76
3	Kilimanjaro	435	382	325	481,384,889	1,381,149	1.6	1,495,234	1,345,234	890,386	66.19
4	Tanga	707	643	430	55,447,016	1,642,015	1.8	1,795,213	1,533,213	1,089,288	71.05
5	Morogoro	710	440	316	16,130,855	1,759,809	2.6	2,000,794	1,750,794	1,107,435	63.25
6	Pwani	439	403	267	49,954,308	889,154	2.4	1,001,098	927,098	652,099	70.34
7	Dar es Salaam	313	216	124	94,927,904	2,497,940	4.3	3,083,213	297,064	200,229	67.40
8	Lindi	424	404	354	344,275,178	791,306	1.4	848,270	804,270	394,772	49.08
9	Mtwara	601	406	260	52,081,887	1,128,523	1.7	1,227,765	1,130,088	638,189	56.47
10	Ruvuma	455	221	200	94,317,464	1,117,166	2.5	1,263,971	1,162,498	682,375	58.70
11	Iringa	711	444	352	88,606,283	1,495,333	1.5	1,610,898	1,500,066	896,313	59.75
12	Mbeya	790	518	426	77,734,441	2,070,046	2.4	2,330,665	2,130,665	1,246,367	58.50
13	Singida	366	352	304	220,982,418	1,090,758	2.3	1,222,100	1,137,100	507,505	44.63
14	Tabora	473	449	253	77,808,266	1,717,908	3.6	2,050,212	1,898,433	797,345	42.00
15	Rukwa	450	237	135	39,917,591	1,141,743	3.6	1,362,596	1,282,596	629,556	49.08
16	Kigoma	232	220	197	57,874,581	1,679,109	4.8	2,122,684	1,977,832	1,054,079	53.29
17	Shinyanga	836	836	836	213,431,500	2,805,580	3.3	3,300,078	3,164,912	1,598,005	50.49
18	Kagera	464	464	359	69,463,755	2,033,888	3.1	2,369,302	2,300,427	1,266,748	55.07
19	Mwanza	694	694	377	67,814,872	2,942,148	3.2	3,443,999	2,985,506	1,718,321	57.56
20	Mara	431	200	135	19,590,852	1,368,602	2.5	1,548,448	1,433,206	784,500	54.74
21	Manyara	319	252	198	83,954,755	1,040,461	3.8	1,253,755	1,189,755	567,610	47.71
	Jumla kuu	10,639	8,394	6,338	2,779,997,891	33,584,607		38,806,970	32,918,150	18,796,938	57.10

Hali ya Utoaji wa Huduma ya Maji Mjini Hadi Kufikia Desemba 2007

Maelezo	Mamlaka	Uzalishaji wa maji(m ³ /d)	Mahitaji halisi(m ³ /d)	Uwiano wa uzalishaji na mahitaji(%)	Uwezo wa mitambo (M ³ /d)	Upotevu wa maji (%)	Mwaka 2006		Mwaka 2007	
							Idadi ya Wakazi	Idadi ya Wakazi wanaopata Maji	Idadi ya Wakazi	Idadi ya Wakazi wanaopata Maji
Daraja A	Arusha	44,957	51,679	87	45,258	23	364,810	284,552	381,226	304,600
	Dodoma	23,743	26,844	88	40,000	25	240,990	187,973	251,835	201,216
	Iringa	12,184	14,311	85	15,441	47	105,845	82,559	110,608	88,375
	Mbeya	27,459	30,667	90	27,553	32	254,433	198,458	265,882	212,440
	Moshi	22,991	24,922	92	28,641	25	143,250	111,735	149,696	119,607
	Morogoro	24,750	30,667	81	25,000	26	238,750	186,225	249,494	199,346
	Mtwara	5,591	12,267	46	8,500	33	92,635	72,255	96,804	77,346
	Mwanza	38,491	53,382	72	41,425	34	437,861	341,531	457,565	365,594
	Shinyanga	8,982	14,822	61	13,000	38	129,116	100,710	134,926	107,806
	Tabora	11,847	23,600	50	17,416	29	181,450	141,531	189,615	151,503
	Tanga	24,428	25,586	96	40,000	30	225,380	175,796	235,522	188,182
Daraja B	Bukoba	6,520	7,156	91	9,310	53	54,702	42,668	57,164	45,674
	Kigoma	7,555	26,578	28	20,975	42	138,334	107,900	144,559	115,502
	Songea	6,300	8,319	76	17,000	32	93,992	73,314	98,222	78,479
	Sumbawanga	4,183	9,200	46	6,000	43	76,400	59,592	79,838	63,791
	Musoma	10,736	24,000	45	17,386	45	103,371	80,629	108,023	86,310
	Singida	3,850	5,933	65	4,000	41	81,175	63,317	84,828	67,777
Daraja C	Babati	2,710	3,142	86	2,626	45	30,560	23,837	31,935	25,516
	Lindi	1,261	5,000	25	3,562	46	41,065	32,031	42,913	34,287
Jumla ndogo		288,540	398,075	73	383,094	36	3,034,119	2,366,613	3,170,654	2,533,353
Dar es Salaam		238,436	450,000	58	279,726	50	3,342,500	2,607,150	3,492,913	2,790,837
Jumla							6,376,619	4,973,763	6,663,567	5,324,190

Jedwali Na. 3:

Idadi ya Visima Vilivyosajiliwa 2007/2008

Na.	Jina La Kampuni	Idadi Ya Visima Vilivyosajiliwa
1	Oroteti Ltd.	30
2	DDCA	461
3	Pump International	2
4	Maswi Drilling Company	28
5	Nyanza Bottling Co.	20
6	Nyirang'ani Construction Ltd.	7
7	Maji Tech	30
8	Water Solutions Drilling Company	60
9	Make Engineering Drilling Company	25
10	Great Ruaha Drilling Company	4
11	Winners Trading International	4

Na.	Jina La Kampuni	Idadi Ya Visima Vilivyosajiliwa
12	CCPS Water Project	31
13	Aqua Well Drill Company	10
14	Okuto Drilling Company Limited	20
15	Sparr Drilling Company Limited	10
16	Gem & Rock Ventures	7
Jumla		749

Jedwali Na. 4

Visima Vilivyochimbwa na Wakala wa Uchimbaji na Ujenzi wa Mabwawa (DDCA) 2007/2008

Na.	Mkoa	Visima vilivyochimbwa
1.	Arusha	7
2.	Coast	38
3.	Dar es Salaam	119
4.	Dodoma	17
5.	Iringa	8
6.	Kilimanjaro	20
7.	Lindi	5
8.	Manyara	9
9.	Mara	2
10.	Mbeya	61
11.	Morogoro	13
12.	Mtwara	11
13.	Mwanza	41
14.	Rukwa	29
15.	Ruvuma	1
16.	Shinyanga	8
17.	Singida	18
18.	Tabora	42
19.	Tanga	9
20.	Kigoma	0
21.	Kagera	0
22.	Zanzibar	3
Jumla		461

Mgao wa Fedha kwa Halmashauri kwa Mwaka wa 2007/2008

Na.	Mkoa	Na.	Halmashauri	Aina	Miundombinu		Kujenga Uwezo		Jumla (Sh)
					Miradi ya Maji	Usafi wa Mazingira	Usimamizi na Ufuatiliaji	Gharama za Magari na Pikipiki	
1	Tabora	1	Igunga	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		2	Nzega	HW	162,226,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	171,226,000
		3	Sikonge	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		4	Tabora	HMS	65,234,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	69,734,000
		5	Urambo	HW	157,796,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	166,796,000
		6	Uyui/Tabora	HW	149,205,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	158,205,000
2	Iringa	7	Iringa	HW	80,677,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	89,677,000
		8	Iringa	HMS	38,378,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	42,878,000
		9	Kilolo	HW	108,202,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	117,202,000
		10	Ludewa	HW	52,370,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	61,370,000
		11	Makete	HW	-	-	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		12	Mufindi	HW	113,899,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	122,899,000
		13	Njombe	HW	149,531,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	158,531,000
14	Njombe	HMS	57,507,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	62,007,000		
3	Singida	15	Iramba	HW	201,035,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	210,035,000
		16	Manyoni	HW	135,062,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	144,062,000
		17	Singida	HW	143,936,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	152,936,000
		18	Singida	HMS	29,356,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	33,856,000
4	Morogoro	19	Kilombero	HW	80,507,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	89,507,000
		20	Kilosa	HW	156,803,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	165,803,000
		21	Morogoro	HMS	18,291,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	22,791,000
		22	Morogoro	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		23	Mvomero	HW	101,880,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	110,880,000
		24	Ulanga	HW	49,568,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	58,568,000
5	Lindi	25	Kilwa	HW	94,951,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	103,951,000
		26	Lindi	HW	91,152,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	100,152,000
		27	Lindi	HMS	17,653,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	22,153,000
		28	Liwale	HW	56,286,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	65,286,000
		29	Nachingwea	HW	112,746,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	121,746,000
		30	Ruangwa	HW	55,315,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	64,315,000
6	Pwani	31	Bagamoyo	HW	77,261,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	86,261,000
		32	Kibaha	HW	47,828,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	56,828,000
		33	Kibaha	HM	45,408,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	49,908,000
		34	Kisarawe	HW	60,713,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	69,713,000
		35	Mafia	HW	40,769,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	49,769,000
		36	Mkuranga	HW	75,793,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	84,793,000

Na.	Mkoa	Na.	Halmashauri	Aina	Miundombinu		Kujenga Uwezo		Jumla (Sh)
					Miradi ya Maji	Usafi wa Mazingira	Usimamizi na Ufuatiliaji	Gharama za Magari na Pikipiki	
		37	Rufiji	HW	103,953,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	112,953,000
7	Dodoma	38	Bahi	HW	62,320,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	71,320,000
		39	Chamwino	HW	72,063,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	81,063,000
		40	Dodoma	HMS	62,669,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	67,169,000
		41	Kondoa	HW	100,247,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	109,247,000
		42	Kongwa	HW	48,170,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	57,170,000
		43	Mpwapwa	HW	49,218,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	58,218,000
8		Kilimanjaro	44	Hai	HW	64,538,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000
	45		Moshi	HW	124,485,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	133,485,000
	46		Moshi	HMS	36,732,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	41,232,000
	47		Mwanga	HW	72,004,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	81,004,000
	48		Rombo	HW	83,583,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	92,583,000
	49		Same	HW	101,002,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	110,002,000
	50		Siha	HW	51,065,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	60,065,000
9	Mbeya	51	Chunya	HW	113,820,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	122,820,000
		52	Ileje	HW	77,794,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	86,794,000
		53	Kyela	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		54	Mbarali	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		55	Mbeya	HJ	0	0	1,500,000	1,000,000	2,500,000
		56	Mbeya	HW	132,322,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	141,322,000
		57	Mbozi	HW	246,484,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	255,484,000
		58	Rungwe	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
10	Mtwara	59	Masasi	HW	164,352,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	173,352,000
		60	Mtwara	HW	100,267,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	109,267,000
		61	Mtwara	HMS	44,521,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	49,021,000
		62	Nanyumbu	HW	92,021,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	101,021,000
		63	Newala	HW	86,742,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	95,742,000
		64	Tandahimba	HW	102,671,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	111,671,000
11		Tanga	65	Handeni	HW	90,287,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000
	66		Kilindi	HW	90,023,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	99,023,000
	67		Korogwe	HW	60,439,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	69,439,000
	68		Korogwe	HM	38,191,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	42,691,000
	69		Lushoto	HW	145,867,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	154,867,000
	70		Mkinga	HW	40,531,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	49,531,000
	71		Muheza	HW	55,869,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	64,869,000
	72		Pangani	HW	43,076,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	52,076,000
	73		Tanga	HJ	23,058,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	27,558,000
12	Mara	74	Bunda	HW	80,497,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	89,497,000
		75	Musoma	HW	101,961,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	110,961,000
		76	Musoma	HMS	14,149,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	18,649,000

Na.	Mkoa	Na.	Halmashauri	Aina	Miundombinu		Kujenga Uwezo		Jumla (Sh)
					Miradi ya Maji	Usafi wa Mazingira	Usimamizi na Ufuatiliaji	Gharama za Magari na Pikipiki	
		77	Rorya	HW	52,712,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	61,712,000
		78	Serengeti	HW	70,045,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	79,045,000
		79	Tarime	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
13	Shinyanga	80	Bariadi	HW	218,901,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	227,901,000
		81	Bukombe	HW	186,001,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	195,001,000
		82	Kahama	HW	199,065,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	208,065,000
		83	Kishapu	HW	102,229,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	111,229,000
		84	Maswa	HW	105,198,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	114,198,000
		85	Meatu	HW	103,147,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	112,147,000
		86	Shinyanga	HW	90,712,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	99,712,000
		87	Shinyanga	HMS	27,247,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	31,747,000
14	Kagera	88	Biharamulo	HW	83,871,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	92,871,000
		89	Bukoba	HW	118,974,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	127,974,000
		90	Bukoba	HMS	47,806,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	52,306,000
		91	Chato	HW	152,733,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	161,733,000
		92	Karagwe	HW	170,590,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	179,590,000
		93	Misenyi	HW	90,301,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	99,301,000
		94	Muleba	HW	134,276,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	143,276,000
		95	Ngara	HW	92,093,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	101,093,000
15	Ruvuma	96	Mbinga	HW	203,081,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	212,081,000
		97	Namtumbo	HW	48,713,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	57,713,000
		98	Songea	HW	85,728,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	94,728,000
		99	Songea	HMS	46,305,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	50,805,000
		100	Tunduru	HW	106,661,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	115,661,000
16	Arusha	101	Arusha	HMS	39,145,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	43,645,000
		102	Arusha	HW	110,152,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	119,152,000
		103	Karatu	HW	82,664,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	91,664,000
		104	Longido	HW	66,580,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	75,580,000
		105	Meru	HW	101,407,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	110,407,000
		106	Monduli	HW	73,955,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	82,955,000
		107	Ngorongoro	HW	84,313,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	93,313,000
17	Manyara	108	Babati	HW	136,838,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	145,838,000
		109	Babati	HM	53,497,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	57,997,000
		110	Hanang	HW	104,874,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	113,874,000
		111	Kiteto	HW	72,081,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	81,081,000
		112	Mbulu	HW	107,688,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	116,688,000
		113	Simanjiro	HW	63,917,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	72,917,000
18	Rukwa	114	Mpanda	HM	14,037,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	18,537,000
		115	Mpanda	HW	118,723,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	127,723,000
		116	Nkasi	HW	94,417,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	103,417,000

Na.	Mkoa	Na.	Halmashauri	Aina	Miundombinu		Kujenga Uwezo		Jumla (Sh)
					Miradi ya Maji	Usafi wa Mazingira	Usimamizi na Ufuatiliaji	Gharama za Magari na Pikipiki	
		117	Sumbawanga	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		118	Sumbawanga	HMS	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
19	Mwanza	119	Geita	HW	269,117,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	278,117,000
		120	Kwimba	HW	114,760,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	123,760,000
		121	Magu	HW	121,681,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	130,681,000
		122	Misungwi	HW	123,903,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	132,903,000
		123	Mwanza	HJ	33,378,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	37,878,000
		124	Sengerema	HW	136,767,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	145,767,000
		125	Ukerewe	HW	83,042,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	92,042,000
20	Kigoma	126	Kasulu	HW	121,095,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	130,095,000
		127	Kibondo	HW	138,648,000	4,000,000	3,000,000	2,000,000	147,648,000
		128	Kigoma	HW	0	0	3,000,000	2,000,000	5,000,000
		129	Kigoma/Ujiji	HMS	39,072,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	43,572,000
21	D'Salaam	130	Ilala	HMS	21,438,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	25,938,000
		131	Kinondoni	HMS	28,659,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	33,159,000
		132	Temeke	HMS	24,092,000	2,000,000	1,500,000	1,000,000	28,592,000
Jumla					10,920,658,000	432,000,000	358,500,000	239,000,000	11,950,158,000

HW: Halmashauri ya Wilaya

HM: Halmashauri ya Mji

HMS: Halmashauri ya Manispaa

HJ: Halmashauri ya Jiji

Sehemu iliyowekewa kivuli: Halmashauri haikuwa imekwishafungua akaunti maalum ya Programu ndogo ya Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini

Jedwali Na. 6

Fedha za Miradi ya Maendeleo Zilizotumwa Katika Mamlaka za Maji za Makao Makuu ya Mikoa, Miradi ya Miji Midogo ya Makao Makuu ya Wilaya.

Maelezo	Mkoa	Mji	Kiasi Kilichotumwa
(i) Fedha za kusaidia kukamilisha miradi yenye tija kwa muda mfupi kwa Mamlaka za maji za miji mikuu ya mikoa	Ruvuma	Songea	4,512,950,000
	Lindi	Lindi	70,000,000
	Manyara	Babati	49,906,500
	Rukwa	Sumbawanga	60,000,000
	Kigoma	Kigoma	69,960,000
	Singida	Singida	55,410,000
	Musoma	Musoma	70,000,000
	Kagera	Bukoba	61,486,000
	Jumla		
(ii) Kusaidia miradi yenye tija kwa muda mfupi kwa miji midogo	Iringa	Makete	263,931,371
		Ilula	80,299,000
		Kilolo	57,433,000
	Lindi	K/Masoko	163,717,000
		Nachingwea	80,217,718
Mwanza	Sengerema	356,343,012	

Maelezo	Mkoa	Mji	Kiasi Kilichotumwa
		Geita	368,000,000
		Misungwi	231,826,500
	Mara	Bunda	600,000,000
		Tarime	225,411,200
	Kilimanjaro	Mwanga	55,106,000
		Same	148,247,464
	Manyara	Kibaya	117,892,342
		Urkesumet	90,000,000
	Mbeya	Tunduma	121,045,523
		Vwawa	465,965,345
	Singida	Manyoni	108,852,953
	Tanga	Handeni	115,214,647
		Korogwe	125,199,606
		Pangani	246,012,770
		Muheza	159,178,106
	Dodoma	Chamwino	130,447,419
	Shinyanga	Malampaka	53,801,000
		Ushirombo	73,804,999
		Mwanhunzi	968,471,088
		Bariadi	996,967,350
		Mhunze	57,000,000
	Mtwara	Masasi	140,900,000
	Ruvuma	Mbinga	272,756,786
	Rukwa	Mpanda	57,000,000
		Namanyere	45,981,000
	Tabora	Sikonge	73,699,745
	Pwani	Mkuranga	188,950,000
	Kagera	Karagwe	107,934,110
	Pwani	Kisarawe	63,750,000
	Singida	Kiomboi	54,000,000
	Mwanza	Nansio	61,230,000
	Tabora	Nzega	62,000,000
	Jumla		7,569,155,806
Jumla Kuu			16,520,550,325

Jedwali Na. 7

Fedha Zilizotumwa Katika Miradi ya Kitaifa na Kugharamia Uboreshaji wa Miundombinu .

Mikoa	Miradi	Kuboresha Miundombinu	Kugharamia Uendeshaji
Shinyanga	Mradi wa maji wa Maswa	197,491,000	5,409,668
Tanga	Mradi wa maji wa Handeni Trunk Main	181,000,000	358,774,860
Mara	Mradi wa maji wa Mugango Kiabakari	182,237,214	107,366,855
Pwani	Mradi wa maji wa Chalinze	166,535,000	198,170,141
Iringa	Mradi wa maji wa Wanging'ombe	160,000,000	0
Mtwara	Mradi wa maji wa Makonde	149,684,285	329,574,558
Jumla		1,036,947,499	999,296,082

Orodha ya Miji ya Wilaya na Miji Midogo Itakayosimamiwa na Mamlaka za Maji za miji Mikuu ya Mikoa

Na	Mamlaka Ya Maji Ya Mji Wa Mkoa	MAMLAKA YA MAJI YA MJI MDOGO
1	Dodoma	Chamwino
2	Babati	Simanjiro
		Karatu
		Katesh
3	Tanga	Muheza
		Handeni
		Pangani
4	Shinyanga	Kishapu
		Mhunze
		Ushirombo
5	Morogoro	Mahenge
		Ifakara
6	Tabora	Urambo
		Nzega
7	Mbeya	Vwawa
		Mlowo
8	Lindi	Liwale
		Kilwa masoko
9	Sumbawanga	Namanyere

Maeneo Yatakatofanyiwa Upembuzi Yakinifu na Usanifu Kwenye Mabonde - 2008/2009

Na	Bonde/Bonde Dogo	Ukubwa Wa Eneo (Ha)
1.	Kilombero	80,000
2.	Rufiji	20,000
3.	Victoria	40,000
4.	Nyasa	10,000
5.	Bonde la Kati	30,000
6.	Tanganyika	10,000
7.	Ruvuma	10,000
Jumla		200,000

Skimu 68 Zitakazofanyiwa Upembuzi Yakinifu na Usanifu 2008/2009

Kanda	Wilaya	Skimu	Eneo (Ha)	Kazi
Mwanza	Rorya	Nyathorogo	300	-Kufanya upimaji wa ardhi (Topo- surveys) na miinuko - Kupima udongo, na maji - Kufanya usanifu (design) wa Miundombinu - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
	Serengeti	Majimoto	100	
	Kishapu	Mwajiginya	250	
		Nyenze	450	
	Meatu	Magwila	100	
	Shinyanga (V)	Ishololo	300	
		Igaganulwa	500	
	Maswa	Ipililo	450	
	Sengerema	Katunguru	500	
		Kafunzo	300	

Kanda	Wilaya	Skimu	Eneo (Ha)	Kazi
Mbeya	Kilolo	Mgambalenga	700	<ul style="list-style-type: none"> - Kufanya upimaji wa ardhi na miinuko (Topo-survey) - Kupima udongo na maji - Kufanya usanifu wa Mabwawa na miundombinu. - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
	Iringa	Pawaga	2,000	
	Njombe	Itambo	600	
	Sumbawanga	Katuka	250	
	Sumbawanga	Maleza	3,000	
	Nkasi	Lwafi	2,000	
	Mpanda	Mwamapuli	3,000	
	Mbarali	Madibira II	3,600	
Kyela	Ngana	600		
Kilimanjaro	KARATU	Qangeded	280	<ul style="list-style-type: none"> - Kufanya upimaji wa ardhi na miinuko (Topo-survey) - Kupima udongo na maji - Kufanya usanifu wa Mabwawa na miundombinu. - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
		Barazeni	1120	
		Malekchand	85	
		Dumbachand	95	
		Langhangerer	310	
	Endamaghan	50		
	Moshi (V)	Mawalla	2,000	
	Same	Kavengere	600	
Same	Gonja	1,200		
Monduli	Nodosoito	700		
Kati	Mpwapwa	Malolo	1,300	<ul style="list-style-type: none"> - Kufanya upimaji wa ardhi na miinuko (Topo-survey) - Kupima udongo na maji - Kufanya usanifu wa Mabwawa na miundombinu. - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
		Idodoma	800	
	Kondoa	Mnenia	140	
		Sanzawa	10,000	
	Babati	Kisangaji	1,700	
	Simanjiro	Ngage	2,000	
		Msitu wa Tembo	600	
		Ruvu Remit	250	
Kambi ya Chokaa		600		
	Kirwani	800		
Tabora	Igunga	Makomelo	600	<ul style="list-style-type: none"> - Kufanya upimaji wa ardhi na miinuko (Topo-survey) - Kupima udongo na maji - Kufanya usanifu wa mabwawa na miundombinu. - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
	Sikonge	Usunga	300	
	Uyui	Mambali	300	
	Uyui	Shitage	1,000	
	Igunga	Roya	4,800	
	Kigoma	Basanza	500	
	Kigoma	Mgambazi	800	
	Kibondo	Kahambwe	400	
Kibondo	Kibuye	1,000		
Mtwara	Kiwa	Matando	300	<ul style="list-style-type: none"> - Kufanya upimaji wa ardhi na miinuko (Topo-survey) - Kupima udongo na maji - Kufanya usanifu wa mabwawa na miundombinu. - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
	Mbinga	Lituhu	2,800	
	Mbinga	Chiulu	500	
	Ruangwa	Mkowe	320	
	Songea (V)	Mbangamawe	200	
	Songea (V)	Ndongosi	300	
	Namtumbo	Njoomirole	500	
	Masasi	Mwena	250	
	Liwale	Mtawatawa	300	
Lindi (V)	Mtama	400		
Morogoro	Kilombero	Kiberege	200	<ul style="list-style-type: none"> - Kufanya upimaji wa ardhi na miinuko (Topo-survey) - Kupima udongo na maji - Kufanya usanifu wa mabwawa na miundombinu. - Kutayarisha mpangilio wa shamba (farm layout)
	Kilombero	Kisegese	7,200	
	Kilombero	Ikule	1,500	
	Kilombero	Mgugwe	3,500	
	Kilombero	Udagaji	1,000	
	Kilombero	Chita JKT	16,100	
	Ulanga	Ihowanja	1,700	
	Ulanga	Sofi Majiji	500	
	Morogoro (V)	Bonye	5,000	
Kilosa	Mlegeni	1,550		

Skimu za Umwagiliaji Zilizotekelezwa 2007/2008

Na.	Wilaya	Skimu	Eneo (ha)
1.	Monduli	Mto wa Mbu	700
2.	Karatu	Mang'ola	1,660
3.	Moshi (V)	Kigho	1,200
4.	Moshi (V)	Masila	224
5.	Monduli	Mungere	85
6.	Moshi (V)	Lyalenga	75
7.	Moshi (V)	Soko	370
8.	Hai	Mawisi	120
9.	Muheza	Mashewa	100
10.	Lushoto	Kituani Mwezae	622
11.	Lushoto	Shundai	200
12.	Iringa (V)	Pawaga	1,000
13.	Mufindi	Mgololo	700
14.	Kyela	Ikumbilo	110
15.	Chunya	Ifumbo	500
16.	Mbeya (M)	Iganjo	110
17.	Mufindi	Igomaa	100
18.	Iringa (V)	Magozi	300
19.	Igunga	Choma cha Nkola	300
20.	Kibondo	Katengera	200
21.	Kibondo	Bugunga	149
22.	Mpwapwa	Msagali	250
23.	Babati	Tsamam	1,360
24.	Babati	Kirusix	1,700
25.	Bahi	Ngaiti	300
26.	Namtumbo	Amani	100
27.	Namtumbo	Nambecha	160
28.	Namtumbo	Msangesi	220
29.	Mbinga	Lundo	400
30.	Kilwa	Makangaga	100
31.	Morogoro (V)	Matuli	150
32.	(Morogoro (V)	Mlilingwa	100
33.	Mvomero	Tchenzema	260
34.	Morogoro (V)	Kiroka	80
35.	Kilosa	Chanzuru	680
36.	Misungwi	Nyashidala	320
37.	Mbulu	Mangisa	250
38.	Mpwapwa	Iyuhwa	45
Jumla			15,300

Skimu za Umwagiliaji Zitakazokarabatiwa 2008/2009

Kanda	Wilaya	Skimu	Eneo(Ha)
Kilimanjaro	Lushoto	Kitivo	530
	Moshi (V)	Lower Moshi (out growers)	1,100
	Same	Ndungu	600
	Karatu	Mangola	1,450
	Monduli	Mahande	160
	Hai	Musa Mwinjanga	676
Mbeya	Ileje	Ikumbilo – Chitete	250
	Mbozi	Naming'ongo	1,000
	Sumbawanga	Singiwe	400
	Rungwe	Kasyabone	200
	Rungwe	Kisegese	100
	Mpanda	Uruira	1,200
Tabora	Kasulu	Rungwe Mpya	500
	Kigoma (M)	Luiche	200
	Kasulu	Titye	100
	Kibondo	Ruguzwe	250
	Kigoma (V)	Nkonkwa	320
	Igunga	Igurubi	350
Kati	Iramba	Msingi	1,500
	Manyoni	Udimaa	1,000
Mwanza	Kishapu	Itilima	225
	Shinyanga	Mwamalili	400
Morogoro	Mvomero	Dakawa farm	3,000
	Bagamoyo	Ruvu	720
Mtwara	Namtumbo	Mchomoro	175
Jumla			16,406

Mabwawa ya Umwagiliaji Yatakayojengwa 2008/2009

Kanda	Wilaya	Mabwawa/Skimu	Eneo
Tabora	Sikonge	Ulyanyama	500
	Kibondo	Itumbiko	300
	Urambo	Ulindwanoni	250
	Nzega	Kahama Nkhalanga	500
Mbeya	Mbarali	Lwanyo	600
Mwanza	Bunda	Kisangwa	650
	Kwimba	Mahiga	200
	Bunda	Maliwanda	100
Kati	Singida (V)	Mangonyi	400
	Iramba	Mwangeza	150
Jumla			3650

Ushiriki wa Wanawake Katika Maamuzi - Sekta ya Maji

Na.	Mkoa	M/Kiti	Katibu	M/Kiti	Katibu	T/Ke	Wajumbe		Jumla Ya Wajumbe 2004 2007			Wajumbe		Jumla Ya Wajumbe 2007 2010			% Mabadiliko
		2004-2007	2007-2008	K	M		JUMLA M & Ke	%Ke	%M	Ke	M	M & Ke	%Ke	%M			
1	Arusha	M	M	M	M	Total	1	9	10	10	90	4	6	10	40.00	60	30
2	DAWASA	M	M		M		3	7	10	30	70	3	7	10	30.00	70	0
3	DAWASCO	F	M	F	M	1	3	6	9	33	67	3	6	9	33	67	0
4	Dodoma	M	M	F	M	1	3	7	10	30	70	5	5	10	50.00	50	20
5	Iringa	M	M				1	9	10	10	90	***	***	10			-10
6	Kagera	M	M	M	M		3	7	10	30	70	3	7	10	30.00	70	0
7	Kigoma	M	M	M	M		1	8	10	10	80	3	7	10	30.00	70	20
8	Kilimanjaro	F	M	M	M		2	8	10	20	80	4	6	10	40.00	60	20
9	Lindi	M	M	F	M	1	1	9	10	10	90	4	6	10	40.00	60	30
10	Mara	M	M	M	M		1	9	10	10	90	2	8	10	20.00	80	10
11	Mbeya	M	M	M	M		1	8	10	10	80	4	6	10	40.00	60	30

Na.	Mkoa	M/Kiti	Katibu	M/Kiti	Katibu	Wajumbe		Jumla Ya Wajumbe 2004 2007			Wajumbe		Jumla Ya Wajumbe 2007 2010			% Mabadiliko	
		2004-2007		2007-2008		T/Ke	K	M	JUMLA M & Ke	%Ke	%M	Ke	M	M & Ke	%Ke		%M
12	Morogoro	M	M	M	M		1	9	10	10	90	4	6	10	40.00	60	30
13	Mtwara	M	M	M	M		2	8	10	20	80	3	7	10	30.00	70	10
14	Tanga	M	M	M	M		3	7	10	30	70	2	8	10	20.00	80	-10
15	Mwanza	M	M	M	M		3	7	10	30	70	4	6	10	40.00	60	10
16	Shinyanga	M	M	M	M		1	9	10	10	90	4	6	10	40.00	60	30
17	Tabora	M	M	M	M		2	8	10	20	80	3	7	10	30.00	70	10
18	Ruvuma	M	M	M	M		3	7	10	30	70	3	7	10	30.00	70	0
19	Rukwa	M	M	M	M		2	8	10	20	80	4	6	10	40.00	60	20
20	Babati	M	M	M	M		1	9	10	10	90	2	8	10	20.00	80	10
21	Singida	M	M	M	M		2	7	10	20	70	3	7	10	30.00	70	10
Jumla						14	40	166	209	19	70	67	132	209	32.1	70	12.9

Skimu ya Umwagiliaji Chumachankola Mkoani Tabora

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.